КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Шинарди, 18 июнь № 73 (4883). Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парти Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ПЯТИЛЕТКА—ХАНАЛ ХЬАЛХА!

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара накъадолхаш

ЮХЬИГ ВО ЯЦ

Ялат чуэца доладеш комбайно хьалхава мул боаккхаш касарах lодилдача кlи ка хьа а ийца шин тlаьр юкъе хьокхабича дог тохалу хlара ахархочун. Цхьа тамаш е огlац, хlана аьлча нийтта хов цуьнна шера хьийгача къахьинар фуд.

Цу тайпара дог толаделар укх деношка Гудермесски района «Новогрозненский» совхозе эггара хьалха ший агрегатаца ялат чуэца воллавеннача Темирбаева Мовсара. Шубенна делайора кхай тlа ший комбайн боахаме цlа хецача механизатора. Цуьнца тlехьа-тlехьа нийсача мугlарех lоддийнар дика кхачача мукха хасар.

Дукха ца говш шоай агрегатаца мукх хьекха эттар комбайнераш Чимаев Висхадин, Исмаилов Ахмет, Кайхаров Лечи.

Ниттта дар хьалха кхаьча мукх чуэца болабеннача дийнахь цу боахаме этта сурт.

Духхьал цу хьалхарча кхаь дийнахь комбайнера Темирбаева ший гlончаца Насухановца 90 гектара тlара мукх хьекха касарах lобиллаб, дийнахьаро норма 20 гектар мара йоацача.

Хьалха даттача комбайнера ший дагардар дуьш тхона: «Боккъал хар аьлча йоачаш кlезига хиларах ялат ве хьункъар кхерар тхо. Цхьабакъда хlана гуш да тхо шоа дукха дезаш ца хилар. Хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 20—25 центнер ялат оахаш чуэцарг хиларах дог тешаш да тхо».

Ялат чуэцара даькъе шоаш тlаийнача декхарех дуьш Мовсара. Гlончаца цхьана сеенах 260 гектара тlара ялат хьекха а 700 тонн ялат арда а дерзlаш ба уж. Из декхар кхоачашде атта хургдац, цхьабакъда совхозе дог тийша ба, хlана аьлча Мовсар ше лаенна доше кхачаш ца деш цlаккха lийнавац.

12 июне новогрозненцаша шоай кердача хьункъаш хьалхарча тоннаех етта автомашинаш ялийтар Гудермесски реалбосе. № 1 йола автоколонна ладир цу боахамерча шофера Ялуев Хьамзата. Цуьнна тlехьа бар шоферий Муслуев Юнус, Насуханов Абухар, Мацаев Ширвани. «Ялат дикаш тlулах балансичул лаккхагlа йоалаш да» — йоах реалбоза лаборантканна Юшина Клавдисн Шепачук Юлиаси.

Барт а къахьеган а дика вlаштlехьбаьккха дlадоладир ялатан чуэцара балдаш цу совхози доалахоша, «Дружба» яхача совхоза механизаторий коллективо. Хlанзале а ба укхаза дика къахьегам белгалбаьнна механизатораш. Царех ва Сайханов Ваха. Духхьал цхьан дийнахь 45 гектара тlара мукх хьекха касарах lобиллаб цо, нормал шозза совгlа. Цу хьакъе «Молния» арахийнар боахаме.

Дика ва йоалаш ба цу балхах механизатораш Мудаев Джамалай, Масаев lаиди, кхыбараш. Хlане цу боахаме хlара дийнахьа 9—10 ялат чуэц агрегат дул кхайка тата деш. Ялат группаш хьосаш чуэц укказа.

Хlанз Гудермесски района дерригa боахамаш ялат чуэца доладелхал. Цар дерхl гуракь дуьй ялатан 9—10 дийнахь чуйизо дала.

И. ДАГАЕВ,
[illegible] газета сотрудник.

СУРТА ТlА: комбайнер Сайханов Ваха.

Сурт: В. Шевченки.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ПАТТ

Асламбек Шерипова цlерагlча Грозненски нефтемаслозавода коллективо лакха къахьегаш толамаш доах укх бетта. Хьалхарча декада залаш 104 процент кхоачашъяьй цо. Планах лаьрхlачул совгlа арахийца продукци хадран тоннаш я. Социалистически хьье хьалха латт К. Боранова А. Шишкина керте латтача установкай коллективаш. Цар шоай план 111—120 процент кхоачашъяьй.

В. ДОЛГИХ,
А. Шерипова цlерагlча нефтемаслозавода инженер-экономист.

ПРОДУКЦИ ДИКА ХИЛИЙТАРА—ДАИМ ЙОАККХО

Пятилетка кхоалагlча шера планаш тlанйина социалистически декхараш ханал хьалха кхочушдара хьинаре къахьегаш бу Нохч-Гlалгlайчен промышленноста болхлой. Цуьнца цхьана цара тlоьгlа терган тlаухийт арахецача продукце дикал лакхъяра. Боккха лоархlам болаш гlулакх да из. Планированеи экономически стимулированеи керлача системага дьнначи е яла кийчлуча промышленни предприятеш керттера хьокхам реализаци яь продукци я. Продукци дикагlон дукхагlен лхагlйолаши хизарга хьежжа сихагlа, дукхагlа дlаоц из потребителаша.

Из гlулакх дика кхета а деш вай республикерча дукхача промышленни предприятей, гlишлошъеча организацей коллективаша кхетамца вlаштlехьбаьккхаб арахецача продукце дикал лакхъяра болх.

Грозненски химически комбината коллективо хьам творчески къахьег продукци кхиагlа хилийтара нийсъаш локхаш, кердадоаш производства юкъеккхуьлш, дикагlбарий опыт шорра дlайоарйаьеш. Продукце дикал лакхъяра къовсам лоаттабар кхоачашланза дарглоаца ший декхар лоархl цига хlара болхлочо, мастеро, бригадиро, цеха начальникка. Укх тlехьарча массехк шера цхьаккха брак хиннаяц химически комбината коллективо арахийнача продукцена юкъе. Дувен дикагlйолча стандарташта юкъедаххал из арахеца фенол, ацетон.

ГОСТ-а мяттхара мара продукци арахецаш КПСС XXIII-ча съезда цlерагlча крекинг-завода, А. Шерипова цlерагlча нефтемаслозавода, Грозненски ремонтно-механически завода, кхыча предприятей коллективаша. Из карагlдьинна цу предприятей еррigача сменай, участкай, цехий коллективаша шоай заводо маркасий лакха лоаттаяаре къовсам лоаттабарох. Продукце дикал лакхагlа ме хул цунца цхьана сомбуза мар материальни базам а.

Цхьабакъда, белгалдаккха деза арахецача продукце дикал лакхъяра гlулакх вай республикерча дукхача промышленни предприятешка леларa даттинга. Царех я Грозненски швейно-производственни объединени, слюдяной фабрика, Грозненски мага гlирс бу фабрика, консервни завод, «Электроприбор» аха завод, «Терек» яха мебельно-хьу чакхйоаха фирма, кхыяраш. Цу предприятей кулгалхошта хlана а йоаггlача хьасапе йоакхо яц арахецача продукце дикал лакхъяо гlулакха. Из бахьан долаш паччахьалкхена дукха зе хул. Из чlоагlа lатк предприятеш болх ритмично дlабахийтара, цуй экономикана.

Укх шера хьалхарча цхе бетта ГОСТ-а ма яххаве йоапаш 120 малагlча наьха кочамаш, 136 кхаанахьа кочамаш арахецарах Грозненски швейно-производственни объединене 4 рекламаци кхаьчай. Торговни организацеша юха тоне объединене хьоейтай 15 малагlча наьхен 80 кхалнаьхен кочамаш. Сакхат долаш продукци арахецарах 205 сом гlоз а техан объединене коллективана. Ниттта лохача боарам тlа латт продукце дикал лакхъяра болх Грозненски консервни заводе. Укх шера арахийнача консервех 37,2 эзар банка брак яьй, бархl рекламаци кхаьчай царга. Кета гlирс беча фабрике 6,4 эзар [illegible]гlа пара брак бах юхабайтаб. Цуй керттера бахьан да цу цlераш наьхача а кхыча а предприятешка саратовски методах бизза найла ца эпията. Тlахьожама технически отделий болхлой бехктокхам боаггlача боаралга кхоачийташ лакх па баьлга, цхьаккха сакхат доаца продукци арахецача болхлой, сменай, участкай опыт шерва дlа ца йовзийталга. Хин-ханнахьа къестадаш продукце дикал лакхъяра дола лоархlаме дешаш.

Цу тайпара гlулакх дlахо да мегаргдаш. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, предприятей кулгалхой декхарийла ба продукце дикал лакхъяра керттера терхам тlабахийта. Къаьстта чlоагlа лоархlаме да из гlулакх пятилетка кхоалагlча шера. Вай республикемол йола промышленни предприятей укх шера планированеи экономически стимулированеи керлача системах болх бе йолаьла еаш я. Цу системах болх беча предприятей керттера хьокхам ба кийча продукци дlахийтара кхаи кхоачашъяр. Хlаьта из дукхача къкье продукци дикал хиларах тийша да.

Продукце дикал лакхъяра боккхача лоархlаме да къахьегаш lилман дарга тlа вlаштlехьбаккхар.

Продукце дикал лакхъяра кхоачашданза дарган продукци арахецаре технологи цахадаш эргайоахаш тоаяр. Дукхача хаькъе продукце дикал лакхъяр тийша да хlара болхлочох. Производства экономика lомеш йола дикагlбарий опыт юкъа ихолаш вlашагlйоаха еа предприятешка.

Арахецача продукце дикал лакхъяра лоаттабеча къовсаме дукхагlа юкъеоза бези рационализатораш, новатораш. Инженерно-технически болхлой тlйда тlаерзаь хила еза продукце дикал лакхъяраца цхьана хьайоаккхача продукцега дlалоцар лохлаоа.

Вай республикерча промышленни предприятей партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я каьт-каста продукце дикал лакхъяра кош дувца, цу лоархlамерча балха лаии кхетамца кулгалле. Цхьаккха предприяти хила йиш яц боах йолаш продукци арахецаш.

СОВЕТСКИ УНАХЦlЕНО ЛОРАЯРА БОЛХЛОШКА

Деза новкъостий!

Советски унахцlено лораяра 50 шу дуза ди дег тlара дакъала ду шуь КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъьяьнача хьалхарча денношке а деиз халкъ рузкъа долаши унахцlенен хилийтара йоакхо елга Коммунистически партен Советски правительствах гlулакхех дlахада йиш йоаца дакъа да.

Халкъа унахцlено лораяра комиссариат вlашагlйоллара хьакъехьара В. И. Ленина кулг яздаь декрет белгалдаьлар унахцlено лораяра эггара прогрессивнегlа йола паччахьалкхен система хьахиларца. Бахача наьха унахцlено лораяра йовкхо елга шийна тlаийца дунен тlа эггара хьалхара паччахьалкхе а хиина дlаэттар вай Даьхе. Мах боацаш толашагlа дола лорий дарба ду вай мехка къахьегамхошта. Мехка цахаддаш шерлуш лат дарбани унахцlенонн учрежденей сеть, дегlаух медицински промышленность.

Халкъа унахцlено лораяра, даькъе къаьгга хьагучаьлар социалистически строя совленаш. Халкъа материальнии, культурнии вахара боарам даим лакхбар, къахьегамен бытен хьалаш тоадара, унахцlено лораяра система эргайоахаш тоаяр, медицински lилма дегlаккуьлар бахьан долаш дика кlезигденнал цамогараши баларашн, чlоагlъеннай унахцlено, дlаьхденнад советски наьха вахар.

Медицински болхлой сийлениа лоархlабу шоай декхарех, шоай хьаьналча къахьегамца советски халкъа шоаш безаболийт, шоей сий дайт, шоапта баркал доакхх цар. Советски паччахьалкхе дегlаухача ерригача этапашка миллионаш болча медицински болхлоша дерригача халкъаца цхьана шоай са ца кходено къахьегарца доккха дакъа лоаш вай социалистически Даьхен низ чlоагlбара гlулакха юкъе. Сийлахь-боккха Даймехка тlом лаьттача шерашка човвац хиннача тlемахой дикъ даькъах кхо дакъа дерза а даь эскара мугlарашта юха юкъедахийтар советски медицински низашца. Наьха вахар кlалхарданкхар дукха медицински болхлоша гойтача лакхача патриотизма, турпала гlулакхий дукхача масалаша тешал ду шоай халкъа шо боарам боацаш чlоагlа мутlахьа хилара.

Хlанз вай мехка ший я халкъа унахцlено лораяра лоархlамегlара дешаш медицински lилма чоалхане проблемаши къестае ховргдолаш йола медицински фармацевтически болхлой, медицински промышленноста болхлой, инженерий, техникий, lилмахой-медикий, унахцlено лораяра организаторий башха-дика кадраш.

Мехка халкъа унахцlено лораяра гlулакх дlахо тоадаран медицински lилма дегlадоаладаран КПСС XXIII-ча съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде дезаш хиларо — медицински болхлошкара дlадех профессиональни говзал даим лакхъелга, марксистско-ленински хьехам тlагlертта lомабелга, lилман тохкамий боараме эффективности лакхъелга, медицински lилмака карагlдьинараш унахцlено лораяра практикаен медицински промышленностан сихагlа юкъеккхуьйлга.

Советски медицински болхлой декхар — профилактически дарбан-унахцlенонн болх паий тоабелген эргабоахилген, унахцlено лораяра учреждений балха культура лакхъелга, медицински знанешта пропаганда еча юкъе хьинаре дакъа лоацилга.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дlакхайкаду унахцlено лорарен медицински промышленностен болхлоша советски наьха унахцlено лорар дукъа лоаттабеча къовсаме керда толамаш доахаргдолгах дог тийша шоаш хилар.

Шоай бехктокхамечен бакъахьарчен къахьегаме доккхий толамаш доахалда оаш, деза новкъостий!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ — СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ — СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА VI-ГlА СЕССИ ГУЛЪЯРАХ

1968 шера 20 июне делкъел тlехьагlа 3 сахьат даьча Цхьоалагlча мах цlерагlча беша (Первомайски ул., 11) гулъю къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета VI-гlа сесси. Цига дувцаргда укх тайпара дешаш:

1. Городской пассажирски транспорта боах дlахо тоебаре де дезарий хьакъехьа (докладчик—горисполкома председатела заместитель П. И. Минаев).
2. Массана а цхьаторре декхарийла веш йолча решеней хьакъехьа.
3. Организационни хьош.

РЕЙД КХАШ ЛЕЛАДЕРАШ БОЛЧА

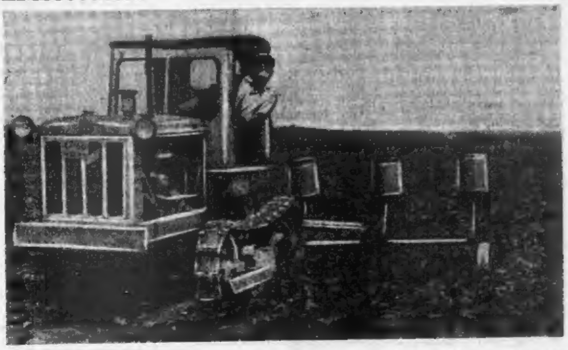

...культиваторо а йолаш йола дlанига цlена трактор. Кха йисте хьатlаэттача механизатора дlатlалахаа тхо.

Совхха 90 гектара тlа шекара свекла кхеьй Гайтукаева. Кхеьй аьлча кlезига хургда. Изоал лаьтта оахаш, удобренеш тоасаш, культиваци еш, чуэцаш ше хинна из. Укх шера а саго боал баьккхаба иш лаьтта. Цул совгlа хlаьо обработка еча хана мукъа ца кхача кха болхш ду хьинар долча механизатора.

— Дlадахача шера хlара гектара тlара ялах 185 центнер болча шозза дукхагlа шекара свекла чуэра Сулумбика, — йоах совхоза керттера агронома.

Дlадахача шера баьча балдах аланег совгlа 1455 сом хьожашо Сулумбика, хlаьта бетта алаш 160—170 сом хулар цун. Лоза дин эсно члений алапи а.

Укх шера кхы а дикагlа бу механизатораша болх. Хlара гектара 90 килограмм кхоачийташ шозза аммиачни селитра а тоссаш культиваци яьй. Хlанз кхоазагlа культиваци яь хала гаота ма механизатор.

— Баьцах-м дика я хьа свекла ше ниита хур-хьогl ер? — аьнаро оаха.

Оаха сег ваццалпа бlарахьежаеволаш хургба. Укх шера блаь гектар волча кхай хlара гектара тlара 280 центнер ииха декхар тlаийпал оаха, цхьабакъда 450 центнер ииха дага да тхо. — йоах хьалха даттача звеньевас Расуевас.

Бервига теркам хьункъаш дакхба тlаберзабаьб укхаш. lадахмате дика цlенаьа ший укхаш Агаев Дашас а.

Сулумбика кхайна дукха гlона доаьаш укх совхоза кхоалагlча отделене лаьтташ я. Тхо дахай Наурбиев Шамсудина кхашка, 94 гектар я цун шекара свекла. Кхай йистошкара шекара свекла баьнах дукха безаме яцар. Цул совгlа нийтха а яц. Укхаза нитта яле а. Дlахо дикагlа хила мег, аьнна юкъе даьлча, тхона гучаяьнна сурт а дукха да вeлаворгвалаш дацар.

— Блеха хlанай шуй участок, — хетт оаха. Дала йоза дин эсно кулгалхочун.

— Цхьа шин саг ва тха балхара дlаваьнна, договорах балха ваха, хlанз кхычарна дlалда сон ф.— йоах ала дош хоралаьча шоалагlча тракторни бригадан бригадира Гарбулатов Лаьчас.

lадаьнате блеха ло Абдулхадиров Якъупа, Межидов Зейнде гектараш.

Наурбиева звенос укх шера хlара гектара тlара 250 центнер шекара свекла ииха социалистически декхарам тlаийнна.

— Кхоачашлургда, — аьнна, хехьа...

Боккха пайда луш культура я шекара свекла. Цулуха шекагара шерага дукхагlа юь из культура Урус-Мартана района «Гехинский» совхозе. Укх шера хий ца дехкача 370 гектара тlа йийнай из совхозе. Цул совгlа 1373 гектар хьажкlаш йийнай укхаза. Хlанз массехк дийнахьа вlашта дихача дегlаша дика дегlайоалаьй уж культураш, царна лаккху оасар а. Цудухьа чlоагlа теркам тlабахийта цу культураашта гlулакх деш ба совхоза болхлой.

Шекара свекланеш хьежкlаштен гlулакх ниитта ду хьожаш совхоза кхашка хизар тха вейсаш бонгава.

Керттерча агронома, Паршоев Шахlида дувцачох укхаза шекара свекла тlех дика я. Кхашка гlулакх ниитта латт хьажа дахар тхо. Эггара хьалха нийсделар тхо кхоалагlча отделене шекара свекла лелаеча механизатора Гайтукаев Сулимбика кхай тlа. Шо-шоай гектараш тlа хоза оасар деш бар Расуева Батой, Цутаева Марета, Зинаева Залпай звенашкара шекара свекла лелаеш. Мугlарашта юкъе оасарах хlаца даш Сулумбика агрегат чакхъяьнача.

Духхьал мугlарагlа агlача шекара свеклана мара тха кулг кхета декаш кхычахьа, кхаш межарий чlоагlа бахза ба шоай механизатора.

Кхашка хьажача а наьха балхлаоча безанга ладийтlача а тхона дайра Гайтукаев бlаогаго.

— Мичара лохавтор из?

— Хьах кхай юкъе хургиа шоана, — аьнна, хьалхьожалиро тхо из волчахьа. Гаьна гучаьлар тlехьа

Гуракь дуй ялат хишнача лаьтта йийнай механизатора 20 гектар шекара свекла. Догlа дийлхачул тlехьагlа хилар тхо укхаш. Мудухьа йоккха оттар да свекла эсала хала аьа йиш яцар, цуэ совгlа цуьнна гонахьа свекла леттгlа ю баьнах.

Кхы а дедазе алийтай цхьоалагlча отделене кулгалхочта. Хьалхара культиваци йоаккхаш гучадьхинна Наурбиев участка тlара цхьайолча шекара свекла оало бохкалуш. Цу лазаро а кхы тlа кlалйитай свекла. Хlаьта а шекара свекла дика хургъяра бешига киш тlабохийт шене цхьайолча чернаш. Хьа къоьшег лакх шера свекла кхеси цхьайоалгlача Арцуева Зулайе, Шептукоева Медиата, кхыбараш.

Теркам тlаоэшш цlенен из цу отделене механизатора Цалаш lабдурзиниита гlулакх деча кхай тlаоа хьажкlаш а. Цу тlа 48 гектар дуьн йийна габошии хьажкlаш а. Квадратно-гнездовой хьесапе йийнай уж. lайтебаьи тхох кхетам кхоаш тоагlен цхьа нтоараlгlен культиваци ян ...

— Хlара бу де дага ва хьо? — хьалтар оаха механизаторега.

— Тахан са боах чакхбаьнабац, хlана дуьх ваьлча хахлагlча кхай тlа вала веза са.

122 гектар тlа а «Одесская-10» яха хлатийнен сиlосан йийна хьажкlаш. Шозза уогlен цкоагlен культиваци хьй укхаш. Цхьабакъда оасар цот ца далийта аlйахкхина культивацe я дерхl опыт болча механизатора.

Белгалде деза, цатбоахама культураш хьункъахьа шоай низ ца кхебеш къахьегача механизаторашта, кхаш леладерашта Баталова Ахмаде ханнахьен чакчи кхоча латтабен хилар.

— Укх шера массехк шоло культураш тха, цхьабакъда цlавашка хlана сенаш дика кхача кийбебен хиннабац. — хьан, дег тlаоо боккхал она механизатораша шоаш кхоабача лешийна.

Кхашкара центральни усадьбе lоводаш лакхача бекъа шие чехо тоха а ени вйла Шe байнанх бlаогаойра сона. Из хьаш сийна аймай ца хьожача Iезалазаж тха. Бехьакча кlал вакха чу эолавча кхаьтта тlа укххача алапашна кхаькъе: «Хьалха латтача механизатора Гайтукаев Сулумбика сийна».

«Сердало» газета рейдан бригада: Шатахланов Абу — [redacted] Т. [redacted]

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ХАЛКЪА ТlАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

ЯЙГАЧЕИ КХАЧАНИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ПРЕДПРИЯТЕШ ХЬАЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬА

Нохч-Гlалгlай АССР халкъа тlахьожама комитета баьча тоххаю гучадаьккхар «Грозпромстрой» треста, чуйоагlача гlишлон организацеша №№ 2, 8 йолча СМУ заказчикашa: трикотажни фабрика, Нохч-Гlалгlай АССР кхачан промышленноста Министерства, «Грозвино» яхача объединене 1966 шера КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советой тlайнца «Яйгача, кхачан, дулха, шурий промышленноста предприятеш хьалъяр тоадара хьакъехьара» сацам эсала кхоачашбеш хилар.

Генеральни подрядчикаша lалашъьдаш яйгачеи кхачани промышленноста предприятеш хьалъяра тlулакх, даьдаш гlишлош сихагlа хьалъяра доха организационно-технически де дезараш а.

1961 шера дека хьалъеш я г. Назране 8713 эзар сома сметин мах бола трикотажни фабрика (заказчик—трикотажни фабрика, генподрядчик — № 8 йола СМУ). Кхаь шера хьалъе ээаш яр фабрика.

Из хьалъяь яккхара эггара тlехьара да оттайир 1967 шера IV квартал. Бакъда, из хьалъе езаш йола еррига хапаш тlахийтар. 1967 шера 450 эзар сома маьхa гlишлон монтажни балхаш де дезача 348 эзар сома маьха балхаш мара ца даьзар.

Укх шера цхьоалагlча квартале планах 90 эзар сомах пайда эша безача 73 эзар сомах мара пайда ца бабац.

Малгlабикера маьхха завод хьалъе йолаьй 1966 шера. Цу шера дlадийнача 200 эзар сомах карадерзадьхар 60 эзар сом мара дац, вешта аьлча 33 процент. 1967 шера хьежалаьча 280 эзар сомах 188 сом мара карадерзадьдац, вешта 67 процент. Укх шера цхьоалагlча квартале гlишлон-монтажни балхаш кхоачашдара хьожадаьдар 30 эзар сом, бакъда 7,4 эзар сома маьха мара балхаш даьдац, вешта аьлча 25 процент. Цул совгlа, «Грозпромстрой» треста аппарата белхлоша тlахьожам ца лоаттабар бахьан долаш г. Малгlабике маьхха завод хьалъеча дукха материальни къахьегамен ресурсаш йоаьяй.

Кхоачамхьеш яц Грозненча № 4 йолча маьхха завода пекарин хьалъяра йола план а. 1967 шера планах 27 эзар сом карадерзаде дезача 12,9 эзар сомах мара найха ниьайбац.

Геттара эсала темпашца хьалъю «Грозвино» объединене предприятеш. Наурски чхьагlара завод хьалъеча (заказчик — объединени «Грозвино», генподрядчик — № 7 йола СМУ) 1967 шера планах лаьрхlача 200 эзар сомах карадерзадаьр 42,7 эзар сом мара дац, вешта аьлча 21,4 процент. Калиновски чхьагlар доаккхача завода коньячни спирташ чаккхахара нех хlана а хьалъе йоацаш.

Из хьал ниитта хилар бахьан да гlишлон хьалъеча организацей кулгалхоша яйгачеи кхачани промышленноста предприятеш сихагlен дикагlен хьалъяь яхара указанеш кхоачашъелга шоай керттера декхар ца лархlар. Къахьегамен технологически дисциплина тедхаерашка къовсам ца лоаттабар.

Назрановски, Октябрьски, Наурски районий. Малгlабика халкъа тlахьожама комитеташа. №№ 8, 2 йолча гlишлон-монтажни управленей, Назрановски трикотажни фабрика, Наурски Калиновски чхьагlара заводий, № 4 йолча маьхха завода халкъа тlахьожама группаша дерттlа тlахьожам лоаттабаьбац кхачан, яйгача промышленноста предприятеш хьалъяра.

Республика халкъа тlахьожама комитето «Грозпромстрой» треста (нов. Сидоров, нов. Окашкин), № 8 СМУ (нов. Федотов), № 2 йолча СМУ (нов. Аваненц), № 11 йолча СМУ (нов. Азарьян), Назрановски трикотажни фабрика (нов. Бадмаев), «Грозвино» объединене (нов. Маринюс) кхачан промышленноста Министерства (нов. Забелин) кулгалхой декхарийла баьй укх сацам тlа белгалдаьккха кхоачамбоацараш дlадаха, кхачан, яйгача промышленноста предприятеш объекташ эксплуатаце дlахлара оттаь планаш кхоачашъяьра не дезараш де.

Назрановски, Наурски, Октябрьски, Малгlабика районий халкъа тlахьожама группаш декхарийла лай яйгачеи кхачани промышленноста предприятеш хьалъяра бола тlахьожам чlоагlбе.

ЭРГАЙОАХАШ ТОАЕ ПРОПАГАНДИСТСКИ ГОВЗАЛ

Политически дешаре идейно-теоретически боарам шуьйра болх лайде лехбара хетаь республиканска методически конференци хилар политически дешаре Цlаrla.

Конференца партийни дешара кердача системаrla кхаь шере беча балха итоген йир, занятеш ера методаш эргайоаш тоаран марксистско-ленински образовани дlахо шерди рекомендацеш ер-тайир.

Юкъьанцарча политшколей, марксизма-ленинизма лардиё школей, семинарски группей пропагандисташа балха опыт дlа-юа хьйцар, занятеш ера кърда формаш методаш лехара хьекъехь дийцар.

Тахан оаха нелатах конференце КПСС обкома секретара Х. Х. Бокова дьча доклада изложени цьебелча пропагандистана дешакельерш.

«МОЛЛАГIЧА ПРОПАГАНДИСТА А МОЛЛАГIЧА АГИТАТОРА А ГОВЗАЛ СЕНАХ ЛАТТ АЬЛЧА, ИЗ ЛАТТ, ХЬАЛХАШКАРЧА АУДИТОРЕНА ДИКАГIЧА ТАЙПАРА ВЛИЯНИ ЯРАХ, ЦУННА ЙОВЗАШ ЙОЛА ИСТИНА ТАР МА ЛУ ДУКХАГIА ДОГ ТЕШАРГДОЛАШ, ТАР МА ЛУ АТТАГIА КХЕТАЕРГЙОЛАШ, ТАР МА ЛУ ГУЧАХЬЕШ ЧIОАГIАГIА ДЕГ ЧУ ЮЖАШИ А ХУЛИЙТАШ». В. И. ЛЕНИН.

«Партийни пропаганда ленински принципаш кхочашдьар — партийни дешарах пайда балхам хиланза лаксакка хьа» аьлча тахан доклад ели КПСС обкома секретара Х. Х. Бокова фьлаш:

— Коммунизм хьалъеча тоаламш доаллаrа дукхача хьалс хьакъестолхашта мукъе бена идейно-политически балла шоралаш боазамаш тийша да.

Советски наха алетам бадара ладий мард а марксистско-ленински теоре кlоаргга творчески lомадр.

КПСС ХХIII-ча съезда резолюции тlа дlиаладь да: «Съезда партийни организацей сарвтаrla лела лекхаа лоархl парте членийн марксистско-ленински образоваш шеналштта тоаелтах»...

Хьмча партийни организацешка а сайна, Нохч-ГIалгIай республике вlаштlехь а хьива дlалттай дика тоселла, 80 эзар коммунист а тlехьо 43 эзар гарга саг чулоацаш йола партийни образование система. Коммунистийн парте боаича активистийн кертера дакъа юкъерчен лекхерчен звене дешаш да. Юкхьанцарча политшколашка дешаш 8 эзар сагlа саг ва хlапа, марксизма-ленинизма лардий школашка — 10 эзар сагlа, лакхерча звене — 21 эзар гарга саг. Партийни дешара система цу ерригачa звеньюшкара занятешка дикагlа вlаштlехьаьд, лакхагlча идейно-теоретически боарамь хул.

Областной партийни организаце хьалхайнди дика хийчбенача пропагандистий, шоай гlулакха мастерий дикка йоккха отрях.

Республике дикагlа болча пропагандистий шlерах хьлар докладчика. Царна юкъе: Н. И. Ковтун — Грозненски района 1-ча Мая шlерагlча колхоза парторганизацие марксизма-ленинизма лардий школа пропагандист, М. З. Боров — Назрани района № 439 йолча механизированни колонна марксизма-ленинизма лардий школа пропагандист, Л. С. Воркин — Шелковской района «Червленский» колхоза партийни организаце пропагандист, Х. А. Долтабаев — Советски района Ленина шlерагlча колхоза юкххьанцарча политшкола пропагандист.

Дукхача вай пропагандистий толамаш лакха мажн фт, из за цар шоай гlулакхашна еlомаше, дlаловыйта, вlаштlехьаха» аьлча В. И. Ленина хьалкамаш отталача партийни пропаганда лекхарда хьелхле лелаеш хилар.

Докладчика дагалоьхийтар, пропагандиста дикагlа йола саьал идейни дог тийша хилар йолга. Ше кхайкхеш дола гlулакх бакъ хилархх кlоаргга дог тийша волча сага мара мотарга кхыбараш тешабе. Теорецара мах бехаш сонбакхара эттала мийсагlа йола способ а занятей идейни боарам лакхбелга, цу хана лактийнесте, объективности шоаши кхоачам а еш.

Цхьабакъда, предмет хар, кхыметтел кlоаргга хар а — из гlулакха ахьа оагlуо мара ац. Кхы цул шlезмаrlча лоархlаме ши вож а — уж шашеш кхычарца дlалла хар. Знамеш йолаш оаха маллагlа саг, бе-башха а вошлаш пропагандист лархlа йиш я аьлча хетара дукхьала критика вьй В. И. Ленина. «Цунна бар, — аьлла из, — кхоесам лоаттабе бехаш, хlана аьлча цунах Iадьйьмате дукха аудам лоал. Боккъонца принципиально чlоагlеж хьнмаб хоней пропагандисташ Iамаьмате кlоаргга да (хlаьта цу тайпара хилара тоьал дукха lомадаза я опыт lоне а ца), дудухьа цу тайпарча наха специализаци е, царна даим де хlама хилийта, уж чlоагlа лодабе бера».

Марксистско-ленински пропаганда лекхlар марксизма-ленинизма сийлахь-боккха хьекам дlабоаржабар. Цхьабакъда, хlара белгалдарча хьалр из лекхlар кхочашду хоаланбаллам долча практически лекхарга хьежна лелаеча кхъестача изменешен методашцеи. Из практически лекхар из В. И. Ленина пропагандистски искусствана юкъера, пропагандиста говзала юкъера кертера дакъа а лоархlаш хьакъестадьар.

Партийни дешара кердача система дlадех партийни пропаганда методика дlахо лоrlайовлалга, пропагандистски опыто lоадаь дика мел дар юкъеккхухьалга, занятеш ера кердо шешемашш формаш даим лохаш хулга. Вадха тlа эттара доккхагlа толамеш долх партийни пропаганда ленински принципаш творчески lомае гlертача пропагандисташа.

Къаьст-къаьстача пропагандистий балхацара хаьда масалш а кхулаш цов. Бокова хьахьеккхар, уйла а дь отталь тайп-тайпара методаш пропагандана юкъеккхахьар мел доархlаме да. Шигача ше белгалдьеккхар, марксизм-ленинизм lомаеча хана тешавала метод ахьа хила еаш хилар.

Кхычарол эргашагlа йолча тешавала методе дlадех тешавечоах тешачоан юкъе дика буваьмаш хулга. Нагахьа сайна ладугlаш вар пропагандиста духцар кхетаде гlерташ хуле, нагахьа сайна из уйлаеш а белгалара ший сонецаш дени а хуле, — тlаккха мара ала йиш хи из тешаве гlертарах пайда баьнаб аьлча.

Моллагlа воц тешавегlоалш хьалхашка дахьалга — эттара хьалха а эттара дукхаrlа а проблема малан хьаделла, лекци, дувцар, лерагlа вlаштlехьаккха, тешавеш дола хlамаш керта болашагlа дараш хьахарча пропагандиста харах тийша за. Уйла хьаьга, шаьра хула вlаштlехьадаьл плана тlеш текста тlеш дlаьлхадаь хана, тlагlертта бахь барах. Кхитта лоархlаме за эттава чоелхаегlа йола теорей практикаш проблемаш дог тешавеш кхетаергйолаш дlайозийтар. Лел дола къамаьа къаьсте, шена хилар, моллагlа формулировкаш дlаоцаргйолаш, кхетаергйолаш хилар — из а ленински пропагандистско-агитационни выступленей къаьгагlа йода белгала. «Ма могга дукхагlа марксизма—мамогга дикагlа кхетаргволаш» — из да материал оттаеча хана В. И. Ленина дlатийха керттедар.

Хьалхарча моттиге уттадаьа Ленина ших тешабе пропагандиста ховлга. Долча хlама тlадерзале леза керттерчоа: хьелача материала чулоацам хьагучбоккхара, политически маlаш хьаделлара.

В. И. Ленина цlаккха а «шlоначтеорена» тlехьа хииталаш, пропагандисташ-доктринераш гоаша белаш хиннав. Цо дукхаза а белгалдаьхад, пропагандистей агитаторей шоай балха тlа хьадхло дидаш оза марксизма доархlамеrlарча положенеша: органически вlашагlдувза леза революционни теорей практикаш шlал.

Ше мел аьалха ха бахьар, цу ховлта шоай выступленешка шаьрача лешаца, йоккхача ритатаца хьайлабахьа гlертарашш къовсам лоаттабеш хьахай Владимир Ильич.

Пропаганда еча хана йиша кхочашдеша эргаш теори практикаца нашдарах йола из ленински принцип.

Хьаlомаеш метаргйолаш теорей практикан бувзама опыт lоадай, йоах нов. Бокова, дукххача юкххьанцарча политшколашка, марксизма-ленинизма лардий школашка, семинарски группашка. Масал доаладер из шlераш хьар Назрана района Карл Маркса шlерагlча колхоза парторганизацие юкххьанцарча политшкола пропагандиста нов. Индербиева, «Старогрознефть» НПУ электромонтажни цеха семинарски группа кулгалхочун нов. Маруха, «Старосуртовский» совхоза лардий школа пропагандиста нов. Дудаева.

Теоретически проблемаш lомадар боккхача доархlаме за моттигера материал юкъеозар: партийни, профессии организацей, моттигерча Советий исторически текущии документаш, технико-экономически идарий анализ, социалистически къа лелаш, краеведчески материалаш, и. кх. дl.

Политшкола, марксизма-ленинизма лардий школа — уж дешара единицаш хиша ца lеш, советски наьха политически дешарашка а ц. Общественни хьашара школа а доархlаш, тар ма лу дукхагlа дегlаккхувла еза партийни дешара система функция. Дикка доккхача дакъе цуша новкъостал ду политически дешара ерригача звеньюшка тlа-тlа шарагlа юкъеккхухьаш йолча практически занятей методе. Цу метода боккха доархlам къаб В. И. Ленина. Фабрикерен заводерен вахар lомадеграм анализ енгеш дlадехаш лела хаттараш тайпараш по даим боадлошка — кружокашка дакъа лоацарашка.

Цу методах кхетаяша пайда ли «Старогрознефть» НПУ l-ча промысла парторганизаце марксизма-ленинизма лардий школа пропагандиста нов. Горепекина, lилман атеизмагlа йолча семинарски группай кулгалхочо — Урус-Мартана № 1 йолча юкъерча школерча нов. Пашхоева, Грозненски района Комсомольское юрта юкъерча школерча нов. Кривошеев, дукххача кхычар.

Деша багlача дукхагlар пропагандистий кулгалха къахьегамхошта хьалхашка беседаши докладаши ю, дикка политинформатораши агитатораши ба уж.

Партийни дешара система эргашхьара къаьстта чlоагlа доархlам бу марксизма-ленинизма классикий произведеней тlа, парте документаш тlа деша багlарашц беча балха. Дукххача юкхьанцарча политшколашка пропагандисташа lомайу деша багlараш книжкапа шоаш балх бе, конспекташ уттае, цу гlулакха къаьстта сатьташ хоалалу.

Деша багlараш политически книжкапа, къаьстта а В. И. Ленина произведенешта, КПСС документашцеи материалашцеи шоаш балх бе lомабара тlеерзаьь а марксизма-ленинизма лардий школера лекцеш, практически занятеш, ерригa дешара процесс. Халахета а, марксизма-ленинизма лардий тоьал дукхача школашка да lомаеш пропагандисташа дешабагlарашта, хlаьта цхьайерашта шоашта а хаш деша багlараш шоаш балх бе lомабара методика.

В. И. Ленина цlаккха а дидадьаш пропаганда шаьрта дукхагlа дог тешадеш хилийтанза эрг ца хилар. Вайцига из ленински принципи юкъехухь партийни дешара ерриra формашка. Карташ, схемаш, диаграммаш, диафильмаш, магнитофона тlа дlаяздераш, кино — цу долладча тlамама lалашду дешарах кхетилга, новкъостал ду программии материал дикагlа дlатlаэцара а духтlаналара а. Занятеш еча хана гойтара средствоеш пайда ийса еча lемаб дукхха пропагандисташ.

Пропагандиста е агитатора выступлене аьттув бага, аьлаз В. И. Ленина, дукххача хьале шоаш дlадувш йола цах дикагlа бовзарах тийша да. Аудитореца бувзам лоаттабар, дlахьа дувцар дика кхетадар, занятешка партlата, книжкала дешаш хьал хилийтар — партийни дешара идейно-теоретически боарам лакхбараш пайда сонбаккхараш доархlамеrlарча хьалех ца.

Доклад еш нов. Бокова чlоагlа уйла тlаахийтар пропагандистски кадраш хьатарлара, кийчъяра, цар говзал лекхъяра дена. Укх тlехьарча шерашка школашташ семинарски группашташ кулгалдера юкъеозай хальхьа боазала специалистий йоккха отрад. Пропагандистала балх беш ба партийни, советски, lилман боллой, лакхерчен юкъерчен дешара заведенеш преподавателаш. Дикка лакхбенаб пропагандистий образование боарам. 3320 пропагандистах 67 процент лакхера образовани йолаш ба.

Цхьабакъда, квалифицированни пропагандистий кадраши проблема йиза къоастаь яьнай хьилга эш из. Шайгара дlалеларанта дика жоп лоладурзаш партийни дешара керлача системага пропагандистски кадрашца пlанаrlа, цахадаш боах беш хизча мара. Царна новкъостал де леза партийни пропаганда ленински принципаш, методически говзал lомаера. Кхы а из дакза зарганатн да партийни дешара систем эргашхаро пропагандистийа балла опыт йоалар, партийни пропаганда методика кхетаяза йола кърна пропагандисташ а хlаьта шиттa хьлаьа йоалара дукха специалисташ а юкъеедилга дlаяйха хилрах.

Пропаганда методикас дола дош — из за идеологически балха мейанах дола дош. Пропагандистийи политически дешара организаторийи уйла тlа-тlа дукхагlа тlаоа партийни пропаганда методика проблемаша, пропагандистски говзала, партийни пропаганда lилман лардий дешаша. Хlанз тlа-тlа чlоагlагlа тlагортадаь оттадаш за пропагандисташ педагогика, психологи, логика дикъерча знаменна хийчбарах дола доа. На-м нийса а да. Уж знаелер за хилча политически знашей пропагандист хила йиш яц.

Парте обкомо, горкомаша, райкомаша даим йоаккхо пропагандистий кадраш кийчъяра. Аахха политически дешара Щен курсашкен семинарашкен хlара шера кийчбеш а гонал дакхъеш а ба беррига пропагандистах 80 процент. Пропагандистий кадраш кийчъю КПСС Грозненски горкома марксизм-ленинизма сайройарча университето. Пропагандисташка даим теоретически методически новкъостах кхоач политически дешара Щенгара, парте райкомашкарчен горкомашкарчен кабинеташкара массаза болх беча семинарашкара.

Из болх дика чхкбах парте Старопромысловски, Ленински, Сунженски райкомаша. Семинарашка тlа-тlа дукхагlа лелаеш за пропагандистий шоай опыт дlа-юза эшига, моллагlча темах дьаьа еш йолча занятей методика, хьалда дешаш творчески хьдизга.

Халахете а, парте дуккхача райкомаша къаьнача lаьдаlаrlа ю семинараш. Вайцига кlаца а кlезига леллеш а юкъерчен презметним методика дешаш лаьда семинарашка пропагандисташта теоретически собеседованеш ера форма. Наг-нагахьа мара еш методически конференцеш. Лерттlа шlахиетohан толашагlа болча пропагандистий дика «опыт». Пропагандисташта кlезига новкъостал ду оай республикаш, грозной, районни газеташа, радиос, телевидене а.

Лекхар еш, ют аьлча, из латт, пропагандисташна беча балханара кхочачамбоацараш дlадахарах, царна кхочачамбоацараш дlадахарах, цара балх тlагlоалара, квалифицированни боалаш белга дlадаккхарах. Тахан партийни дешаргара дlадехача доккхийча хlамашка хьежжа пропагандистски кадрашца беча балха lилма хара тlа, массе оагlорахьара вlаштlехьаьдаккха система дlахо а кийчъе еш КПСС обкома политически дешара Щено, парте горкомий, райкомий политически дешара кабинеташ.

Политически образованс кертача система партийни организацешта йиза туро лу хlара шера шоаш мел а малагlа а пропагандистом кийчбе безарба хьалххагlе а ха, цар дешара формаш белгалъе.

Хьалхагlа а сайна дешза хьаштдоьлар за пропагандистанта сов дукха общественни гlулакхаш тlадехкачен сий долаши болх ба пропагандистана кхочачамбер. Пар шlехаштта тешо а чlоагlа йоаххо а е еа царна новкъостал де, цар балха сий де а могабе а, из кхое кхтарийла йолча партийни организашаш.

Пропагандистий кадраш хьаржача нийслуча кхочачамбоацарех ше лувцаш, уж нийслалара болханаш хьагучбаьхар докладчика, дагалехийтар партийни пропаганда ленински принципиет шаl — дешши гlулакхи шаl хулга доархlаме хилар, хlара пропагандист авторитет йолаш хила везаш хилар.

Партийни организацей, идеологически учрежденей — газетий, радио, телевидене, творчески союзий, къаьстта а пропагандистий доклар — къахьегамхой идейни кхетам лакхбара боакхо чlоагlагlа ер. КПСС ЦК апрельски Пленума решенеш шера дlайовзийта дикалуча хана идейни кхетам балара ерриrа средствашцlа ерзае еш хlара советски саг коммунистически дог тийша, социалистически патриотизма интернационализма уйла йолаш хулга чlоагlалара, идейно бlубенна, буржуазни идеоне моллаrlча формашта духьаlьетта товш хилийтара.

Боккъонца аеала цхьа эргаш партийни дешара системе чакхьалиначa дешара шера итогашта, уж итогаш коммунистий собранешта, парте райкомий горкомий бюрошка юша ез, кхочамбоацараш дlадаахаргда хьалда гlулакхаш белгалле дешара хеддача шера кийчо еча хана доархlаме за пропагандистана пара, партийни дешара система боккъонца вlаштlехьаьдаккхара къаьстта уйла тlаахийтар.

Ахкам замалахьа леккхени пропаганда хьагlхьлийта мегаргъяц. Марксистско-ленински дешама дlахо а е еш пропаганда дуьнна нах вlашагlхетача аудиторешка: культурно-просветительни учреждешкашка, кхьхкарча станашка, кхычахьа. Партийни дешара системе дола багlараш, царех политинформатораш, агитатораш, докладчикаш а бь, массовой политически балха ирьесбанза бе-ба.

Доклар сеная латт аьлча, из латт, lоаль опыт чlоагlьрах, марксистско-ленински теоре вай парте политикана, цьарна, В. И. Ленина свойча хийхаьа даш 100 шу дуздаш шйлаш сийна къахьегамхой коллективашка тlайла доххарги кхочашдара дуьккьерча хьлдача гlулакхашца юзаш lоамелга вlашlтlехьа а доалаш из дlахо дегlайоалалрах.

Методически конференце хьачалаш дир дукхача пропагандисташа. Шелковски района «Шелковский» совхоза партийни организаце юкхьанцарча политшкола пропагандиста нов. Прохорова коммунистически убежденность чlоагlъяра деша эзтасайна дир ший къамаьл. Кхоалагlча шера деша политшкола ер укх шера аз кулгалдьар, йоах из. Ханашка, беча балхага хилача тайп-тайпара нах ер школе хьараш. Цхьабараш коммунисташ бар, ведаш парте бацар. Цу гlулакхо дlадехар занятеш тайп-тайпарча методех а елга.

Ладугlарий идейни убежденность хьаь эттара хьалха вахаро. Цулуьа доархlаме теоретически дешаш дувцача хана моттигерча материалах пайда ец оаха. Моттигерча вахарера масалаш кхуз ладугlаргашна шоаш е. Цу фактанаш хьахьойкх цар вай партен правительствои советски сага йоакхо мишта ю.

Цхьан занятс ладугlарашца ер факт йоалайир. Совхоза дукхагlа беда болхлой кегlий ба. Революци хилалехьа къьхат-мот а ца хошш, тlехьадиса, къе нах хьинаб уж. Хlаьта Советски lаьдал латтача шерашка кхыча къамех болча нахах сайна беррига а дешаш культурни нах хинаб цехlе я. Толамта метта хьалльд дика шlонеш, бурушашка электрически серлал я. Радиоприемник, телевизор, бархаьаш дутта машина а хlанз цегlеча шlагlа. Дукха лакха квалификаци йола болхлой, новаторах ба совхоза, хьалхэ латтача шиш жа lунна — Наурлы Эсиухамбетовнин Умурова Аиттовнин — Социалистически Туршал йоал шlераш ешай. Миттa за марксистско-ленински теоре нах хьадьоихаш дола советски вахар.

Ладугlараша шоаш кхетаду дlадахача замах юхедисарашка къвсам лоаттабарца мара коммунистически идейность хьахила йиш ца хилар.

Деша багlача хана идейни дегlабьаккхаб ладугlараш, хьнаро общественникаш хинаб царех.

Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза юкххьанцарча политшкола пропагандиста нов. Рахманова аьлар:

— Юкъанцарча политшколо вай нохка коммунизм хьалъяра доаттабеча къовсамах, дуьнен социализма системах, дуьнен халкъанта юкъерча революцонни боламах сов юкъара сведенеш кхоач ладугlарашка. Уж дешаш lомалеча чlоагlа доархlаме за ше книжка тlа, политически литература тlа болх бе валар. Пропагандиста лекхар да школе дешаш барашта книжка тlа болх бара назывшаш алар.

Литература тlа болх бара ер порядок могаш за ладугlаранта: учебникаш керттера источникаш ешар, конспект оттар, гойтара пособеш моттигерча материалаш харжар, ше тергалча къамаьла план оттар.

Хlара деша коша къоастабе хьош, цунна тlаэ за ладугlарий торлам.

Учебни программа тlа белгалдакхха дешаха даргоаца, литература теми lомаеча хана дешийт аз, ладугlаранта цийслургалда хала дешаш хаах.

Марксистско-ленински теори ладугlарашта боккъонца кхетадар дукхагlа долча дакъе пропагандистах тийша за. Занятеш мелагlа в, шишача тема чулоацаш миштаб кхета а вем дlахьийхача аттагlа за точа lомае.

Книжка тlа болх миштта бе беш миш занятс тийша вала. Хьалхарча занятс хийцар аз политически литература тlа болх миштта бе беза. Шолагlча занятс оаш миштта ... Дика оттадьа плано конспекта сайна новкъостал деш хилара дlа а кхетавеш.

Трибуна тlа за Урус-Мартана района № 1 йолча юкъерча школа парторганизаце lилман атеизма семинара кулгалхо нов. Пашхоева.

— lилман атеизма семинар, — йоах цо, — болх бе болаенна № 1 йолча школе 1966—1967 дешара шера. Вlашагlъеллар оаха из дукхагlа бола хьехархой бусалбар ды хьахилара дешаш, Нохч-Гlалгlайчу, цу лаькъе Урус-Мартана а шийий сийлий истори боккъонца йовзаш ер хилара. Оаха шерра лаш тlайер ер темаш юкъе а lи-лаш: «Марксизм-ленинизм дьаца», «Ислам хьахилара истори», «Нохч-Гlалгlайчу шариат... юхедисарш», кхыйра.

Цу темах дlла литература гулдир оаха, газеташ тlарча статьяшка а хьахар, цуа сонгlа моттигера материал гулдир.

Чlоагlа пайдана йола лекцеш йийшар ладугlарашка, докладаш йир.

Занятешка шерра юкъе кхувл ладугlарашка моттигера фактанаш, къаьстта дlахахача замах шинесе гlулакхаш дувлача хана. Семинаре дешаро новкъостал ду хьехархошта дешархошта а шорта балдача наха а юкъе атеистически болх ба, «Къонача атеиста кружок» я школе вlашагlъелла. Цу кружоке я 8—10 классашкара йlигар а. ... доклада ш, ... тlа занятеш язъю.

Доки лу «Старогрознефть» НПУ электромонтажни цеха парторганизаце семинарски группа кулгалхочо нов. Маруха.

— 10 шу гарта ха я со пропагандист вола, — йоах оратора. — КПСС историе проблемаш дешай семинара кулгалдеш ца со хlанз.

КПСС истори систематически курс политически экономе цхьадола дешаш lомадаргара дlа а белгална йоалаш - йоалаш марксистско-ленински теоре чоалхалегlа йола дешаш lомае хьлар группа. Укха дешара шера «Социалистически революци ленински теори вай замен» яла чеш lомаьвй.

Тайп-тайпарча методех ю аз ладугlарашца занятеш. Керттерча дакъе укх схемах вlаштlехьаьккхад дешар: лекци, книжкаш тlа шоаш болх бу, семинарски занятеш. Сона хетачох, лекхар дикагlа кхочашьду ер шоаш рефераташ кийчъеш хилча.

Реферат юща занятеш кийчъеш дlахорж гойтара пособеш (диаграммаш, схемаш, плакаташ). Консультацеш а къаьст-къаьстача ладугlарашца беседаш еш а хьож со хьа мишта еш литература, кийчлар миштта кхетахьл. Нагахь сайна оаша хуле дlаоаза хаттарашта дола жопаш мичара коргда. Семинар дилаве ша-хьа да хьалха хьож со рефераташка, тема дикагlа кхетаяра фу де деза ал.

Семинаре занятешка дика хийна lиш ладугlараш, царех, дукха барех дика общественникаш хинаб, шоаш семинаре lомадьар наха хьекa гlерт, теори вахарца юза.

Практикацеи теорецеи юкъерча бувзама хетадир ший къамаьл Сунженски района «Победа» колхоза марксизма-ленинизма лардий школа пропагандиста нов. Емельянова.

— 1966—1967 дешара шера дика аз политэкономи хьехача марксизма-ленинизма лардий школе 24 саг за ладугlаш. Дукхагlбараш колхоза кулгалхой болхлой ба уж.

Юртбоахама артела правлене председатель ер хилараха тоаьа, со гlерт цу хьалхле лелаеча болхлошка политически экономе теори lоашайта из lеш, нагга цо шоай практически балхаца юзайта а. Цудухьа ерриrа дешара процесс вахарца, юртбоахама артела практически гlулакхашца бувзам болаш лелаш аз.

Теори практикана чlоагlагlа юзара, каст-каста практически занятеш тел аз ладугlарашта. Цо дикка лакхбу дешарца цар безам, инициатива шлькъ цу гlулакхаш творчески леладе бола. Масала, «Къахьегамга хьежжа лехьаши потребленеи фондаши» яха тема занятеш школе дешаш волча цхьаоалагlча тракторни - кхаттелалеча бригада агронома нов. Зайцева дийцар хьебгача хьин дукхалла а дикалла а хьежжа лехьаран принципех къахьегама онсаме лакхьяра а экономика йоа а йола йоккха стимул хилавых. Из хьахьоихаш по хийцар юбилейни шера шоай бригада коллективно дайкача зеккхийча толамех. Йоккхача пайда тlара лаьха тьувцаьш чубега бригада, тlайлина лекхараш тlехкхоаччаш а деш, хьинаре хьахьег бригада болхлоша.

Колхозхой вахара боарам лакхбара потребление общественни фондаш мел доархlаме а занятс ше дувцаш школе дешаш волча фельдшера нов. Белгалдаьхаьккхар болхана элементарпа шоагlа дегlайоагlаш латташ силарах а цу хара тlа дукха деррайя хьаьдлаш хилаш а.

Колхозе я 150 беча хьаьелlа лира берий беш, шешое — шера 500 берса а lелаш шолшлий лагово. Лира стацион, фельдшерски пункт, lаьрача йола бисте — лий салоlа хlа. Колхозхой унахшlено тоалра дукха гlулакхаш дер хlаха... Колхозо нийлача путевкаш курсовкаш сийлача а шера... тlа хизор 124 колхозхо. 87 колхозхо «Серноводск» лаьча курорте бахар лайтам, из дерига а общественни фондий чотах ду.

Цу тайпарча масалаша чlоагlа новкъостал ду ... идейни хьетам болаша.

— Кхоалагlа шу да аз марксизма-ленинизма лардий школе политически экономе хьеха, — аьлар ше къамаьл из болалош «Гудермесский» совхоза марксизма-ленинизма лардий школа пропагандиста нов. Хубиева. — Занятешта бlаьча шера хlара дешо кийчлу со, занятеш хилалехьа 2—3 ди хьалха а из кийчлуш. Дешаре шу дола а хьалалехьа йолалу со программа, политически учебник, хрестоматия, методически пособеш lомае. Миштта белгалйоахх дешара план, тема йогаелла дола литература лоха. Цул тlехьагlа хьахоаш кхьшаза литература, гойтара пособеш, моттигера материал кийчлу.

Цхьайтта шера пропагандистала болх а бь lоаьча опыто бехьъ лу сона миштта кийч а лул еш йоаца юкхетеш лакхача идейни боарам хувьаш ала. Цар кlезига пайда лурьба ладугlаранта.

Материалаш гулъяра «темачески папкеш», йолаш деш «темачески тетрадаш» да са. Цьннач гуль за газеташ тlареш журналаш тlареш статьяш, иллюстрацеш, диаграммаш, моттигера материалаш. Хlара темина ... 8—10 оагlув а къоастаьа долча дешахача тетрада тlа дlаяздеш фактически материалаш, классикий произведенеш тlара цитаташ, кхыдараш.

Керлача темага занятеш йола материал кийчбен аьлча, уж lомаш. Из за занятена кийчбара балханаш керттердар. Аз белгалдаьх малагlа материал, цитаташ дукхаьла дlалийнача кхочаш ба, малаlаш ладугlарашка дlалалайта деза, конспекте юкъе дахьа деза.

Юкъашкарча хьалацца технически средствах эттара толамагlа, пропагандистагlа, пайдагlа ер ... я. Цул новкъостала экрана тlа дlахьокха йиш я малагlа цитата, схема, диаграмма. Уж гойтара пособеш лайса кийчъеш аз.

Литература а кхьйола материал а lомаь юкъача уйла ю аз ладеш миштта пайда эцарба, плана отташ, моттига хьы lлахо. Плана тlа 4—5 дош хул са. Цул тlехьагlа шеро конспект язлу аз, цхьаннийола выводаш, цитаташ, моттигера материалаш юкъе а йолаш. Нагагlа тlачарча дуцара хьешо хул са наламеш.

Доархlаме за теоретически материал вахаца бувзам болаш lомаяр. Цудухьа къаьстта терхам тlабохий аз моттигерча материала. Уж гульш аз газеташ тlара, гlеоиранарча учреждешкара.

Из за масал. «Общественни къахьегам социалистически вlаштlехьаккхаб» яхача темах занятеш еш къоастале деша «Социалистически общество бевагга нах къаьстта доккхаргйла хилара» дош. Массехьа а къаьхьега декхарийла хилара произ а: «Болх ца беча тlама дашац хар». Из дош вахаца дувцаш дукха а моттиге материалаш, лика дикагlа за из гlулах хьай школе дешаш бонаш наламбой а хьекаш дича. Са школе бараш активистий ба. Цулуухьа аз тхай юрта бала нах болх беш вешлаба белгал а дешаш йола дешеш ени сельски Советагlаш.

Ше къамаьл дьь воалаш пропагандистий балха хьалех нов. Хубиева. Цо белгалдоахх моттигерча пропагандисташта занятеш кийчбелара эша хьаьлаш из хилар. Юрташкарча библиотекашка эша литература хилан, читальнеш лаа ца. Цу гlулакха уйла е еш.

Грозненски ГАРО завода участкашта юкъе яьржача социалистически къе дьахадаш хьалха латташ я вонкхагlйола мастер Тимченко Федор Захаровича кулгалдеча сталелитейни участка коллектива. Ялх бетта плана дьогге а 111,4 процент кхочашьбй цо. Хlинделха планал сонгlа эрадийна гараша продукца 11330 сом мах болаш я. Цига дика болх беш ба обрубщикаш М. Зармаев, А. Хакимов, термист Х. Сабиров, кхыбараш.

Сурта тlа: обрубщикаш М. Зармаев А. Хакимов оатхалашка дьомаш ба.

М. Павлова сурт.

МАССАЗАРА КОМИССЕШ—ТХА ГIОНЧИЙ

Дикка новкъостал ду Сунженски районни Совета массазарча комиссеша. Къахьегамхой йоккхача коллективо дича новкъосталах пайда а ашш, цар хьинаре дакъа доаш райсовета сесси исполкома заседанеш дувца уттадар дешаш кийчлеча. Промышленни, торговое, наьха бытовой хьшташ кхочашдеча предприятешка беча балха тlахьожам лоаттабу.

Къаьстта дика болх беш я Карабулакски газобензинови завода директор И. В. Максимов керте хитта промышленносто транспорте массазара комисси.

Планах ше белгалдаь хилараха комисси хьежай кирпични заводаш автобоахамаш беча балхага. Цига комиссена белгалдаьлий кхочамбоацараш ший заседане дийца а дийна уж дlадоахаргдолш мероприятеш белгальаьчул тlехьагlа укх бетта дувашагдолаш районни совета исполкоме хьачулелла из дош.

Лоархlаме болх чакхбоах социалистически законность йолча массазарча комиссе а. Цунна кулгалду депутата В. П. Иванова. Цу комиссе дигиша новкъосталца «Советска законаш нийса чакхдалар» яха дош кийче а даь райисполкома сесса лийнаш. Цу дешах дьаца сесса доклад йир цу комиссе председателя заместителя И. С. Молебадзе.

Социалистически законность комисси хьежар райисполкома административни комиссе беча балхага. Миштта тlахьожам доаттабу ЗАГС-а, товарищески судаша, цlенлантта отчет яла еача документашца йорта Советаша беча балха. Цул сонгlа цу комиссе райисполкома заседане доклад йир комиссе районе паспортни режим чlоагlъяра кесчибоа чакхьэккхарах, миштта кх. дl.

Дикадар дукха ала йиш йолаш ба хьалхьа образованена йолча комиссе балх. Цу комиссена кулгалдеш я хьехархо Хуцишвили Елизавета Васильевна.

Цу комиссе масса варlоальвра техка а техка райисполкома заседане дувца оттадаь хlанз «Района школаш кердача дешара шера кийчъяра дош». Хlинале цу комиссе кийчдаь райисполкома заседане дийцар пайна юкъерча школашкара дешара - кхетама балх тоабара дош. Хlанз школальни учрежденешка беча балхага хьежаш я комисси.

Миттa нийса вlаштlехьаьбаьккхача массазарча комиссей балха торо хулийт общественни актив балха шерагlа юкъеоза. Районни къахьегамхой совета депутаташ вахаре чакхбоаччо дакъа доаш общественность йоккхача коллективне, ... актив, халкъа дружинникаш, товарищески судашта, кхыбараш.

Советски балха актив кхы а йоккхагlа хила вешар тха массайолча комиссеша наха лерттlа бувзам лоаттабеш хилча, шоай болх цар лерттlа лелабеш хилча. Царех а тха наьхьаш дешаргх благоустройстви дешанта йола массазарча комиссе (председатель депутат Н. Н. Бачиаева). lалам ларбара йола комисси (председатель депутат М. М. Чеснокова). lалашъяра дукха да цу дугаргаш де дезаш, кхыбехьъа аш лоалаш болаш хlанз ха. Масала, хьанносьа вай йоккхий дешаданта йола массазарча комисси. lалашъяре дукха да цуп къоастадеш доархlаме дешаш. Цхьабакъда цу комиссе, председатель а ... чаьнаш а гета болх шоай балха. Цулуьа райисполкома сесси бьа цу комиссей болх тоабе а цар болх тоабара эша новкъостал де а. Массазарча комиссей тийша ба районсовета наха вахар бувзам. Цудухьа цьа-цьа болх дикагlа вlаштlехьаьбаккха хьала деккхарийла да тха.

Г. ОЛЬХОВСКАЯ,
Сунженски райисполкома организатор.

ЯЛАТ ДІАЙИДУ ПУНКТАШ КИЙЧА ХИЛА ЕЗА

Нхьацхадела боахамаш ялат чуэца доладенна. Республика ялаташ кхедешна беррига циз тІабахийтаб ялат по хоадеши лоацача хаиен чуоцара. Кастта пункташка ялат дІаоза йолалургья машиний колоннаш.

ХІаьта ялат дІаэца кицта кийчъеннай приемни пункташ?

Ермоловский элеватор ялат дІаэца дукхагІа долча дахьъе кийча я. Болх бергбоза цах шо-шоай метте дІанийсбаьб. Керттерча уалайн механизмайн ремонт яь бовла гарга ба. Ялат чулоаттаду бархІ склад кийча я. Укх шера 25 эзар тонн ялат дІаэларгда элеватора. Цхьабакъда доагІача тайпара кхоачашдаьдаш ремонтин балхаш. ДІадахача шера июнь болалуш технически комиссеша ерриге элеватораш болх дІабелабе кийча лаьрхІар. ХІаьта укх шера хІанз а кийча яц Ермоловски элеватор, керттера корпус ремонт яь яланза я. Машинаш хьатІаурттa цшалка яьац (из шаьрье лаьрхІа гравий хІаэчуя тІехьагІа хьатІаоза дага мара бац). Иштта кийча яц лаборатори.

Укх а вогІа хьалаш да Артемовски элеваторе — республикан йоккхагІа йолчарех цаІ я из. Комбикорм йоацаш духхьал 41300 тонн ялат чуэца йиш я цу элеватора, цхьабакъда кхаь даькъах ши дакъа складаш соахкара ялат чулатташ мукъа яц. ХІанз керда тІаевенача директора А. В. Эдельбиева беррига цхьа тІабахийтаб зернохранилище лоацача хана тоаяра. Ялат ІоІоассадеча станнонарин механизмашта, сушилкашта, ялат цІендеча установкашта хІанзале ремонт яь яьннай. Ялат хьаэца кийча я складаш. Цхьабакъда планах е лаьрхІача агротехмероприятешка хьежжа йоккхача шин склада вентиляци оттаяра балхаш ца дехь. Цу складашка активни вентиляци е йоалаьял феврале, фе чуоагІаргдолаш сангарыш яьхар, цхьабакъда дІахора балхаш совцалаьд.

ХІанз кирпишкаш йолкаш хьалдотташ да укхаза сангарійшкара певаш. Хьалъец латт № 13 йола профессионально - технически училища.

Дукха кІоагІаш ораши доахкача элеватора ковна ремонт е эза. Воча хьала тІа ба элеваторе чубеда а коара а машиннехь. Лакха буц яьннай, цхьайола шпалаш йоккхаенай, рельсаш лаьттах чуяхай.

Белгалдеккха деза, болх берзбола нах шо-шоай метте хІанз а дІанийсбаь ца хилар. Дукха специалисташ яц элеватора. ХІана эттаІ укхаза из санна деза хьал? Керттерда къахьегам кийса вІаштІехьа ца баккхар да. Болхлоштa вІехкаштта тІахьожам лоаттабаьбац. Къахьегама дисциплина яц.

Белгалде лоаа болхлой кІезига хилара шьаькха яха бахьан. Оалаш ма хилара, е юрта а е городе а йоацаш» вокхье латт элеватор. Цунна юхе укха цах бала воттигаш я цхьан оагІораха Грозненски шурий совхозин вокх оагІораха мехкдаьттахой городки. Цу шинахьара ших элеваторе балха баххац, хІана аьлча совхоза а мехкдаьттахой а аллаша лакха да. ХІаьта горолееа ухача ма а дукха болх бац укхаза, хІана аьлча наькъага дукха хІадода, ха а йов. Ший транспорт яц элеватора нах балха дІакхуьла. Цу хьакъехош къастаде деза Нохч - ГІалгІай республиканск хлебопродуктий производственни управлене.

Дукха хІана даьд кердача кулгалхоша нах балкара дІа ца буьлийтара. Болхлой къахьегам кийса вІаштІехьбаккхара массехк мероприяти кхоачашьяь: масала, къаьст-къаьстача уалаштел механизмаштен ханнахьей дихен ремонт ярах 20 процентага кхачча соцІІата ахча теха оттадаьд. ХалагІІолча балхашта механизаци е лаьрхІад. ХІана кулганца ІойоассаІ машинаш. Цхьабакъда, кастта из болх кхоачашйергба электрическе зелаеча ишеаина. Цар къахьегама овсарле лакха хилар гучадаьннад Наурски зернохранилище. Цига уж вахийталаь массехк шу да.

— ХІанз уха декхар да, — йоах Артемовски элеватора директора Эдельбиева, — ханнахьа ериостанта ремонт кри кхы цІаькха а механизмашка хьажари.

[illegible]

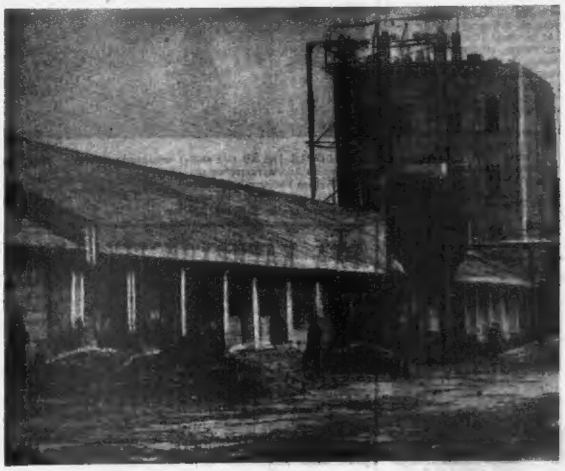

Сурта тІа: Ермоловски элеватора комбикормови цех. Делаж да хІанз а дукха кхоачамбоанараш. Шоана гуча тайпара дукха нувхаш я коа. Оборудовани дІаоттаьяьле а, хІанз а эксплуатаце дІаенназ яц. ХІаьта дІаеница хила еза ха-м яхьоалагІча шоне чакхъьнннай. Элеваторе хІанз а кийча яц йиь мара склад. Йоацаш кийчъяьннa я. Кийчъьераш 14 эзар тонн ялат дІаэцнан мара яц. Сухадбе беза элеватора кулгалхоша.

И. Попова сурт.

РЕМОНТ ТІЕХ ДИКА Ю

В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна къахьегама совгІатаща накъабахара шерра социалистическа яхь йоаржаьй «Малгобекнефть» НПУ цхьоалагІча промысла мехкдаьтта доахача бригадаша, участкаша, скважинашта лаьттана кІалхара ремонт еча бригадаша. Цар лаьрхІад пятилетка план 1970 шера 15 декабрь тІакхоачаш кхоачашъе, шоай дош кхоачашдара дика къахьег цар, хІанале планал совгІа массехк эзар тонна мехкдаьтта дІалахьийтад.

Из толам баккха вІаштІехьдаьннад промысла коллектива керттерча даькъе болх бещ йолча скважинай фондах бизза пайда эцарах, доаттІача тайпара царна гІулакх дарах.

Промысле фонтанни а кІоарга-насосни а скважинаш я, нагахь санна фонтанни ярш дукха гІулакх эшаш еце, кІоарга-насосийчарна цахаддаш тІахьожам лоаттаьбе беза. Цу тайпара скважина промысле массехк бІаь я, белгалде деза цхьаараша мехкІаьтта ду иттаІ шерал хилар. Цудухьа, цар болх беш йоаккхаргІола за дукхагІа хилийтара промысле цахаддаш геолого - технически мероприятеш чакхйоах. Царна юкъе я скважина призабойня зонана поверхностно - активни веществашца обработка яр., тІоппашта перфораци яр, ххьяраш. ТІехьарча хана цу мероприятешта юкъе кердаяраш йоалаьй. Масала, мехкдаьттаца дукха хий доагІача скважинашта физико-химически обработка е бьаьнаб промысле, цу гІулакхо дикка кІезигду мехкдаьттацара хий. Геттара чІоагІа халонаш нийслу укхаза 16 пластацара мехкдаьтта доаккхаш, хІана аьлча дукха хий ва цу чу, цудухьа цу тІоанз физико - химически обработка йича геттара йоаккха эффект хул. Цу тайпара скважинаш къаьстта дукха я Матрена Власовна Торий керте латтача цхьоалагІча бригада.

Мехкдаьтта доахараша, скважинашта лаьттан кІалхара ремонт ераша баьг тайпа къахьегарах геттара кІезигьяь промысле скважинаш ремонте латташ йоаккха ха. Скважинашта ремонт еш 3 бригада я укхаза, царна керте латтараш йоккха опыт йола говза специалисташ ба. Скважинашта лаьттан кІалхара ремонт яра йоккхагІа йолча мастера М. Балиева, мастерашта И. Ткачева, П. Крамаренкона дика йоаа промыслера скважинаш, дена хоа царна фу эш, хІана аьлча цар хІаране укхаза болх бу итт шу совгІа ха я. Хала ба ремонтникий болх, дале а цар вІаштІехьдаьннад шоай бригадашка дика болхлой вІашагІа а теха уж дІачІоагІбе. Керттерча дакъе ца вІаштІехьдаьлар бригадай болх кхыча тайпара вІаштІехьбаккхарах. Нагахь санна хьалхагІа мехкдаьтта доахеи скважинашта лаьттан кІалхара ремонт ши бригадаш къаьст-къаьста болх беш хиннаяле, хІанз хІара мехкдаьтта доахача бригадана къаьстта ремонтни бригада тІачІоагІъяьй. ХІанз плановни заданеш цхьан я цар, хІаьта план тІехкхоачашйича луш йола преми юкъа я. Цу мероприятеша вІаштІехьдалийтар ремонтни бригадашка болхлой дІачІоагІбе.

Нагахь санна дІадахача шера бригадаша скважинашта 400-за лаьттан кІалхара ремонт яь хиннаяле, укх шера хІанале 300-за ремонт яьй цар, белгалде деза уж дукхагІа ярш чакхйоахаш йоаль ха цормла кІезигагІа йолта. Лакха дикал йолаш чакхдаьхаа хІанзалца уж балхаш, из хьаьокх укх масало: нагахь санна планах скважинаша ремонт ца еш болх бе эза ха 65 ди дале, цар из ха 95 денга кхоачаьй. Из толам боаккхаш хьинаре дакъа лаьцад дикагІа болча операторашта И. Чаплыгина, В. Бахчинова, Х. Саламова, кхыбараша.

ХІанзалца из хьоабальеце я из гІулакх деш лоархІаме дакъа лоац слесараша А. Чмыхова, Д. Зандакова. Уж ба скважинашкара хьаьхача насосашта ремонт еш. Укх шера хІанзале 124 насоса ремонт яьй цар, цхьая геттара лакха я йолаш. Цар луш бола пайда хьаьовх укх цифраша: нагахьa санна кІеначи насосах 53 сом доаккхе, цар ремонт еш дІадодар 16 сом 84 кепиги мара дац. Дукхьала дІадахача шера цох промыслана кхина пайда 10000 сом совгІа ба.

Скважинашта лаьттан кІалхара ремонт яра балхаш доацача хаиен дикал лакха йолаши чакхдахара дакъа лоац оаха, — йоах воккхагІІолча мастера М. Балиева, — промысла коллектив В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна накъайедаш тІавийна декхараш кхоачашдеш.

А. ГАДАБОРШЕВ.

ДОГ ГІОЗДОАХА ХУВЦАМАШ

Дукха хувцамаш хиннад укх тІехьарча шераша Гудермесски вагонни депо. Ши шу хьалха укхаза хиннараш механически колесни цехаш, аьшкаахьарий участок мара яцар. Цу хана производственно - технически хьалаш геттара ве зар. Промышленни санитарега, кхерамзален техникага хиллача эсала из вагонашта ремонт ю пех, кхьйола дахчан помещенеш.

Цудухьа депо кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша 1966 шу долалуш шоай предприятеш реконструкци яра комплексни план оттабир, цу планага хьежжа цу хана хиннача сооруженешта реконструкци е еш. эшаш йоза сооруженеш хьалъеш ерш яр. Уж ерригга балхаш коллективе ший низца чакхдоаха дар.

ХІара смена, участка, шеда цхьаьнаудола дола декхараш тІайиацар, хІаьта уж тІехьа ца теттаж кхоачашдара деравта гІулакхаш за болабелар. Йоакпача хана пайдапе йола площадь дикка шерьеш капитальни ремонт йир колесни цеха, цу чу оттайир болх геттара аттача боаккха кран - балка. Ховш мазара ремонтни болх бІеза бе, цудухьа чІоагІа халонаш нийслора укхаза бани ца хилар бахьан дара. Эггара хьалха хьалъеча объектавца цхьаьна хьалбира ба а. Уж ерригга балхаш деча хьинаре дакъа лаьцад хІара болхлоча.

Депо вача дикача гІулакхаш хьалха латт коммунист Николай Папфилович Бериеский керте латтача технически осмотр еча комсомольско - кагиозой смена. Толамна чакхдаьхар цу смена инициативах дадаь Гудермес-І яхача станца Терски парка поездашта лаьрхІа хиинараш йиллара балхаш. Уж балхаш деча хьинаре дакъа лаьцад КПСС-а членыа кандидата мастера А. Коваленкос, маляра В. Ивановас, вагонашка хьежаш волча З. Валаева, мастера Пикинина, дукха кхыбараша.

Іалаьчате чІоагІа пайда хилар коллектива вагонаш автоматически вІашагІхоттача оборудованна ремонт ю пех эксплуатаце дІалдарах, цу пехе ерригача балхашта механизаци яьй. Нагахь санна, хьалхагІа вагонаш вІашагІхотта оборудовани ремонте Грозне кхаьха еш хиннаяле, хІанз уж балхаш укхаза ду. Из бахьан депо бизаче низана болх бе йоласар механически пех, аьлча балхий, сколарни отделенеш. Цу ерригача мероприятешка вІаштІехьдалийтад вагонашта ремонт яра дІадода йича дикка кІезигие.

Укх шера кастта ремонт яь хьаькха эксплуатаце дІала еаш а вагонашта ремонт ю пех, из депо керттера пех я. Из эксплуатаце дІаенначул тІехьагІа депо ду дукхагІола балхаш механизаци, автоматизаци яь хурга, дикка лакхлургья къахьегама овсарле. Лоацца аьлча дуьнигга ца укхазара балха хьалаш тоадургхилар.

ХІанз депо коллектив Артезнан яхача станце техосмотра ю типовой пункт хьалъеш я, хІаьта Червленни-Узлови яхача станце вагонаш ява пункт еш латт.

Депо коллектив деш деннад пятилетка кхоалагІча шера план 7 ноябрь тІакхачалехьа кхоачашъе, цу гІулакха коллектива юкъе шерра социалистически яхь яьржай. Из вІаштІехьдалийтад цхе бетта план 103,3 процент кхоачашъе, вагонаш ремонте латта ха 0,8 сахьата лоацъяьй. Депо кийчъяь яь дІалхийтача нессах 28,9 процент скоростной методана обработка а дІахийтай.

М. ДЖАМАЛОВ.

БЕРИЙ ЧАМ БОЛА ДААР

Ийдархоша чІоагІа хоастыш я Грозненски макаронни фабрике арахеца хьажаІа журва мерза тІамалмилгаш. Къаьстта дукха езаеннай уж вай дІамагІболча доттагІашта.

Фабрика из продукци арахеца цех хьайийлла цхьа шу ха мара яц.

ДукхагІа дола балхаш кулгаца ду укхаза, къаьстта дукха ха йоа продукци чуйоа кулекаш еш.

Шоаш арахецача продукце дикал лакхъяра, цуи йоккъал 13 процентага дІакхачийтара дукха къахьег коллективо. ХІанз продукце йоккъал 12.8 процентага дІаккоач, из кхы а лакхагІа хилийтара лаборатора болхлоша гІо а деш шоай балха говзал лакхъю цар.

Бригада болхлой къона хиларга хьежжа лакха ба цар къахьегама толам а. Денна 520—530 килограмм продукци хьаю цар планах 120 килограмм мара хила ца езача. Цу тІа цхьаккха рекламаци а еналп цар продукцена.

Дика къахьег прессовщика Н. Себастьянова, дрожжаковщика М. Губайдулина, расфасовщица Р. Таева, кхыбараша а. Цар балха толамаш белгалдоахаш дукхазза баркал кхайкадаьд фабрика администраце.

З. ДОШУХАНОВА.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯРА

«Красный молот» завода болалаша дукха къахьег укх тІехьарча шерашка къахьегама овсарле лакхъяра. Производства чурча резервах бизза пайда ийбу. Цудухьа шерагара шерага дукхагІа ху арахеца продукци. Масала, 1966-ча шера планах завода коллектива арахецаш хинна продукци 24.700 эзар сома мехьа яр, хІаьта арахийцар 25443,4 эзар сома мехьа яр. Соахка планах арахеца езаш хинна продукци 27.800 эзар сом мах болаш яр, хІаьта арахийцар 28097,9 эзар сома мехьа яр. Укх шера арахеца дерІ 32000 эзар сома мехьа продукца. Цунца цхьана дукхагІа хул хІара болхлоча хьаю продукци а.

Укх шера арахеца продукци 1966-ча шера арахийцачул 30 процент гаргга дукхагІа я. Къахьегам овсарле лакхъярца цхьана кара а ерзаеш арахеца йолаьй балха тешаме йола, боккха ниа бола, дукха яхаргйола изделеш. Укх тІехьарча кхаь шера цу тайпара 15 изделе арахийцай заводо.

Заводе арахеца чоахкане продукци а шерагара шерага дукхагІа хул. 1966-ча шера 52,2 процент, яр заводе из продукци, хІаьта укх шера цуи боарам кхоачаргба 70,38 процентага.

МалагІаш я къахьегама овсарле лакхъяра источникаш? Керттерча дакъе уж я производства чура резерваш. Хоаш ма хиллара производства изержкай структурана юкъейоагІа йиь элемент: доагорен беддален (энерге кхыча видайн) мах, алаши, амортизаци, иштта накладни расходаш. Уж иадержкаш кІезигъяра, къахьегам дикагІа вІаштІехьбаккхара заводо хІара шера чакхйоаха мероприятеш къахьегама овсарле лакхъяра источникаш я.

Цу мероприятей ши лостам ба. Цхьайола мероприятеш тІаерзаь а арахеца продукци дукхагІа хилийтара, хІаьта вокхаш производствана доал дареи гІоина болча болхлой низаца ду гІулакх дареи мероприятеш я. Уж дукха чакхъяьхай заводе, цар дикка лакхъяьй къахьегама овсарле.

ЦхьоалагІчеи шоллагІчеи лостама мероприятеш массехк дакъа екъалу. Хьалхара разлел я керда техникеи дикагІйола технологии производстваа юкъе яхар. Цу раздела мероприятеех 1966—1967-ча шерашка производствана юкъейихьача мероприятеша торо хилийтар кхыча балха ваха 62 болхло мукъаваккха. Цо пачхьалкхенна баь пайда 112 эзар сом совгІа ба. Хала балхаш 119.400 норма-сахьат кІезигъяьд. Из лоархІаме декхар кхоачашдара чакхъяьхa мероприятеш укх тайпара я: эьна телача станоки балха юкъейихьай 25 механизированни зажим, фонтанни арматура оатхалаш хьокхаргйола станок кийчъяьй, хийч а яь производствана юкъейихьай гІозарий ипанта электрошлакови сварка ю установка, штамповка е йолаьй 35 оатхала, болх бе йолаеннай 4 поточни линии, заливочни-разливочни конвейер, иштта кхыраш.

Уж ерригга мероприятеш керда оборудовани Іалаш ца еш чакхъяьхар, уж чакхйоахача дІалахар 1,5 шера юхаметтаоттадир.

ШоллагІа раздела юкъейоагІа производственни процессашта механизаци автоматизаци елга. Цу дакъе вІашагІъехкай метизаш, оатхалаш ю участкаш, йІайка оатхалаш прессаш йолча дІаккхуьйитаргйола ши манипулятор производства юкъейихьай, мехкдаьтта аппаратура вІашагІйолча контователь балха юкъейихьай 5 механизированни тележка, массехк мероприяти кийчъярх сварочни балхий механизаце боарам 6 процент лакхбенньб. Шин шера цу раздела мероприятеш производствана юкъеяьхарх кхычахьа балха ваха йиш йолаш мукъаваьлар 32 болхло. Цо пачхьалкхенна баь пайда 38 эзар сом да, изделеш хьаеча ду хала балхаш 7.200 норма-сахьат кІезигъеннад.

Укх раздела юкъе доагІа болхлой моттиг кийчъяр, технологи йоацача технологи хилийтар, къахьегама нормировани яр тоаделга, иштта планировани яр тоаделга, болхлой инструментащ Іалашбар, балха тІа нийслу кхоачамбоанараш дІадахар. Іилман ларда тІа къахьегам вІаштІехьбаккхара планаш оттаяр, кхыдараш. ХІара шера цу раздела мероприятеша торо хулийт кхычахьа балха ваха йиш йолаш 50—75 сат мукъаваккха, хІаьта укх шера кхычахьа балха гІоргволаш мукъаваккха лаьрхІад 124 болхло. Цу лостама разделаш ерригаш а 9 я. Цар беча пайдах совгІа завода рационализатораш хІара шера пачхьалкхенна 140—150 эзар сом пайда бу.

ШоллагІа лостам. Керттерча производства болх тоабара предприятешка болаш ба технологаш, конструктораш, нормировщикаш, планови кхаш, экономистераш, кхыбараш. ХІаьта предприятей управленческий обслуживающи персонала беча балха тІахьожам лоаттабара йола служба яц цига.

ГІоина дола балхаш мел хила дезар хьахьокхаш йола норматаваш, технологи ца хилар бахьан долаш уж хаддаш уж дукхагІа хул. Масала, 1965-ча шера гІоина дола балхаш заводе дар 48 процент, хІаьта 1968-ча шера цуи боарам кхьачаб 52,5 процентага, хІаьта инженерно-технически болхлой 1965-ча шера 572 хиннача укх шера 670 саг ва.

ГІишлон наькъаш кІенду машинаш Іалаштъярах, централизованни стружкодробилкаш вІаштІехьбаккхарах спецтара кийчъярах, моккьаш тІехтташи тІера ІоделахаІ долча балхашта механизаци ярах 23 саг кхыча балха ваха йиш йолаш мукъаваьлар. ХІаьта керда йоккха котельни, кислородни, углекислотни, компрессорни станцеш хьалъеча иштта цІеноu, культурни берийн учрежденеш хьалъеча дукхагІа хилар кхоачашде деза балхаш, цунга хьежжа эзаш хилар 82 гІоина вола болхло.

Цу болхлой къахьегама овсарле лакхъяра дукха мероприятеш белгальяьхай заводе. Царех я еза: централизаци яр, складски операцента механизаци яр, хухьала укх шера хьаергья 3,5 эзар спецтара, ІалашъергІа машиносчетни станци, инженерий балха механизаци яра лаьрхІа хургья из, отделашка Іилман ларда тІа вІаштІехьбаккхаргба къахьегам, нийслу кхоачамбоанараш дІадохаргда.

1968-ча шера завода планах лаьрхІад производства изержкаш 380 эзар сом кІезигъе, хІаьта заводе изделеш хьаьча ду хала балхаш 238 эзар норма-сахьат кІезигъе, къахьегама овсарле 11 процент лакхъе. Цу дакъе механизаци езa халача балхашта, болхлой квалификаци лакхъе еза.

Планированеи экономически стимулированнеи кердача системе дІалех къахьегама овсарле лакхъярца цхьана производства экономика лакхъяр. Кердача системах болх беча тха завода хІара шера хула пайда 18 процент лакхлу, цу дакъе чакхъяьха лерхІ экономически пайда бербола мероприятеш. Царех я планированни теаара йола организационни мероприятеш, сборочни цехаш оатхаланцо Іалашъяр, боахама расчет эргахьакха тоаяр, учета отчетности тоаяр, кадрай квалификаци лакхъяр, къахьегама овсарле лакхъярга хьежжа материальни стимулировани лакхъяр, балха за вехьа кІезигагІа йоаяр, кхыйола мероприятеш. Гуш ма хиллара кердача системе гучаяьхай къахьегама овсарле лакхъяра йоаккха резерваш.

М. МАНАДИН,
«Красный молот» завода къахьегама анализ отдела [illegible]

Тхоьга язду

ДЕШАРХОЙ РАЬЗА БА

Цкъа, массанахьа достам болаш коза нийсдаь дІаоттадаь литература да Шаьля района Автуривски юртарчи библиотеке дІачувьаннача бІаргагуйшдар.

ЧІоагІа раьза ба юртахой цу библиотеке болх бечарна. ХІана аьлча цар хьошташ яьза кхоачашдара йоаниа могар деш ба Баргиева Зурас кулгалдеча библиотека болхлой. Шей керда журнал, е газет деша безам бар укх библиотеке воагІа.

Дика вІаштІехьъяьккхай библиотеке гойтара игитаци. Хоза да В. И. Ленин ваь 100 шу дузара хетадаь стенд.

Ший библиотека болх лелоттІа вІаштІехьбаьккхаьа совгІа юртбахаме къахьегамхоштa а гІулакх де цхта библиотека кулгалхочуа. Къайбаш леладераш болча дІа а тхаш шоана вай мелкхов а доазол дехьара а кердадараш дуаш, дуаен хаамаш ткьеза хьалаш дІадохийтт, ше журнала тІара е газета тІера дийша сакъердане хІана дІадуаш, къахьегама листокаш, «Молнеш» ярахе.

Ше Іомадар, шой балха опыт кхычаеца дІалуш а Зура. Цудухьа да балха дика хьекхаьмаш а.

Б. МАГОМАДОВА,
Шаьля берий библиотека дешарна зала заведующий.

Операторий толамаш

Теплоэнергетически оборудованега тешаме болх байтара металла ниххадами дикен тІахьожам лоаттабе беза. Цу декхарах дика лоархІаш «Грозэнерго» районни управлене лаборатора коллектив. Хьалха латтача цу коллективана керте латт йоккха опыт йола инженер-металловед Е. Д. Старостина.

Лаборатора керда аппаратура, приборaш хилар торе хулийт химически анализ е ца еш болат малагІча маркаh да, лоархІамерча металлийн вІашагІхоттача соединений дика меллаь ха.

Укх тІехьарча хана промышленносте, къаьстта энергетике, боккха пайда ийбу ультразвуковой дефектоскопех. Цунца металлах доалла мелла кІоарга доале а моллагІа сакхат гучадаккха йиш я. Лаборатора коллектив республике эггара хьалха кийч а яь балха юкъейихьай зІамига йоккхе диаметр йолча турбенте ю йоаверка ультразвукица ега. Цу дакъе хьинаре къахьийгар къонача оператора-дефектоскописта А. Доценкоса лабораторе кулгалхочо Е. Старостинаси. Геттара дукха балхаш дар металлайн вІашагІхоттача соединений дикахьа хьожаш № 3 йолча кердача теплоэлектроцентрала коллектива. ХІара турбинай пайн оатхалга бекъоппа хьежачул тІехьагІа мара вІашагІйоаккхар уж.

Электросварщикаш дикагІа тешаогболаш цкъамо массехказе цар хаммахьа ва даь моттиг хьа е нькке токарни станока тІа тІеуниуща доазаш металл Іодавкхача тІехьагІа гучадаьккхад кІалдаш операторашн белгалдаьча цоттигашка хиннарга.

Лабораторе коллектив кастта мекха хьалха латтача предприятешца шоай опыт дІадала хул. Химически комбината лаборатора болхлоштa дІайоладай цар шоай говзал. Цхьаддаса бебзам лоаттабу операторашна «Красный молот» завода коллективаца а.

ХІанз операторан-дефектоскописташ А. Доценков Л. Дмитриевскийн пароти турбиний бекъонта тІахьожам лоаттабербола ультразвуковой метод говзал ба.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ХЬИНАР ДОЛА МАСТЕР

Ермоловски хьу чакхйоаккхача комбината Хабуева Мовлатa къахьега итт шу гаргга да я. Шей болх бовш, тІех дика къахьегаш хьинагІа хьинар дола мастер. ХІара денна тІехкхоачашдечa ю сменни нормаш.

Коммунистически къахьегама цІи лелоча ударника къахьегама толамаш дукхаза белгалдаьд Сийлен грамоташа, ахчан премешца.

Цкъа дог доаш, моллагІча новкъостан вонача сага гІо де кийча волаш ва Хабуев Мовлат. Шей эшаеш кадрови болхлоча шерра дІайовзийт механически мастерскойшка шкаьна къаьхьаргбаьхарашта. Укх тІехьарча хана дукхача кагийча нaха Іомаяь ю шийна дукхаеза специальность. Хьалха хиннa ученикаш тахан говзанча къахьегаш ба ДОК-а механически мастерскойшка.

«Юххьаьнца производстве болх бе вена зІамига сагІ Іомавеча, — йоах Мовлата, — лоархІаме да специальносте цун безам тІабохийтар».

Цо дика вахагІоаш опыт бола мастера. Къахьегама шаьра тІа эггара хьалхара гІа боакха ца Іомаху болх бе беза, специальносте кІийленаш кІоаргагІа бовза. Из гІалат аьлча цунгара кІозашта дІа а дохаш, дас воІа санна доал ду цо хІара ученика.

Производствах дика дог лоаш хул Мовлат. Кердаяр, толлачагІаар шоай балха гІоргІаш хул из. Цуа совгІа хьинар дола рационализатор а ва из. Укх тІехьарча хана массехк рационализаторски предложени еннай цо. Комбината механика цо еннача предложенех оттабеннай вентилятораш, цуа совгІа хьалдаь комбинированни дІа-Іаш.

[illegible]

ЖА ЛОРГАРИЙ ЯХЬ ЧАКХЪЯЬЛАР

Шелковской района Сари-Су яхача юрта ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкомо къонача жа лоргарий конкурс чакхъяьккхар [illegible]. Церригача боахамашкара жа лоргараш бар цига дакъа лоацаш. Атта дацар хьалхара моттиг ийкха: жа цІена, теда ца тедаш дарга дезар, хІаьта хІаравар кхычул сихагІа вала гІертам сихлора. Конкурсе хьалхара моттиг яьккхар «Красный пахарь» совхоза жа лелдераша. ХІаьта республике хьалхара моттиг яьккхар цу совхоза жа лоргано Явсов Касыма. Итт устагІа 37 минуте цІенна брак йоацаш лоргар цо. Из санна толам баьккха цхьаккха а ваца яхье дакъа лаьцараша юкъе. Иштта толамаш каккара бІаь сом премии даьннен дохар цунна.

Хьалхарча дийнахьа района жа леладерашта юкъе а хьалхара моттиг яьккхар Явсов Касыма. Района жа леладерашта юкъе хилаьзар цунна кийслуш жа лоргар. Укхаза а бІаь сом премии Социалистически Къахьегама Турпала сийна хиннача яхье [illegible] Касыма.

СУРТА ТІА: жа лоргарий конкурсе хьалхара моттиг яьккха Явсов Касым (аьрдахье) И. Эр[illegible]мухамбетова.

И. Кобзоненко сурт.

КЕРДА ГІИРСАШ ХЬАЛДУ

«Шелковский» плодоовощной жа леладеча совхозе хьалдеш латт бахача нaха лаьрхІа керда кІошаш. Централни усадьбе хьаьл [illegible] хьоалагІча ферме шина дукха хІана ца эшаш хьалаь дахьнад.

Центральни усадьбе хьаьль йистеляьнай больницана лаьрхІа керда зданиe а. Цу чу хургья родильни отделене, зубоврачебни, рентгеновски, кхыйола а кабинеташ. Кердача медицински оборудованена Іалашъяь хургья уж.

Цхьа совгІа республика потребительски общества четих станице юкъе шозза вІаштІаааь гІишлош хьалъеш латт. Цу чу хургья кийч [redacted] 30 моттиг йола ресторан.

Сари-Су яхача юрта балхаш ваха совгІат кийчъеш я капиталински сельпо а. Укхаза хьалъеш латт керда тика. ХІаьта туристашта лаьрхІа керда чаьнгьон кургья дукха ца гиша Боккаевностe юрта.

В. СЕРГЕЕВ.

ТАНКИСТ

Эскаре гӀулакх деш ва вай мехкахо

ЛАКХАЧА дегӀара, шера белаж, листа цӀацкъачаш дола Махьмад бӀарахьежача хетачу на уйланга вахача санна. Хетаргахь цунна дагаехай ший юрт Ачалхе, дзь цӀен тӀара гӀетта сийна кӀур. ХӀаьта кху? «Сунжанефть» мехкдаьтта управленера ший доттагӀий. Укхаза байзаб цунна, къахьегама мах болчеа тайпара, укхаза балха вахал из эгара хьалха.

Со гӀалат валанзар. Махьмада къайла хьац ший Дай-мохк дагабоаллийга. Каст-каста тӀанахьа духьалъэутт цунна лоамаш, талгӀеш етташ доагӀа бирса Тирк, эша теха сомий гаьнаш...

Тхо долча хӀана мара бӀаьсти йоалаш латтан. ХӀаьта массеха ди хьалха мара хиннадац из дерригa...

...Сайрийна йолаенна йозчаш ший берригача ивзаца чӀоагӀлуш латтар. гӀум гӀуэтта а еш машина кнага тӀа етт. БӀаргаита хӀама гаш, хӀаьта механик-водителa Костоев Махьмада чӀоагӀагӀа бе йоаж управлене рычагаш.

Каст-каста дагахх эскаре гӀулакх де вена хьалхара денош. Аьта дапар эскарерча перадкага вань. Бакъда, цуй командирашта бокхагӀа болча новкъосташтех гуш дар цунна техника дукхаезалга, бӀу ца къожабеш хӀама ха довш на волга, цудукхьа цар иоай нна кхобацар цунна тӀема гӀулакх дикагӀа деза новкъостал деш.

Хьалха хиннар белаш мара дагалохац Костоев Махьмада. Кхоа вар, хетар: командираша бахьан а деаш «кхеставаш» санна. Цхьабакъда, цхьа ха яьгча из кхийтар эскаре чӀоагӀа дисциплина ы хилча мегаргдоацилгах.

ХӀаьта цул тӀехьагӀа мел атта а хийтар цунна салтечун къахьегам! Классность дакхьара ерригa уйла тӀа а лхийта экзаменаш кийчо е волавелар. ХӀаьта гаьнара марша е ше волавелча кхийтар: механик-водителa геттара вукха низи гоналы эвлаш хилярах. Спортана доттагӀал тӀеззар салтечо.

...Губрийна сеща, наб эгара мерзагӀа йолча хана кхайкайир тревога. Дукха ха ялалехьа салтий командира приказага ладувгӀаш мутӀаре латтар.

«Шоай моттиташка» — дӀахезар гонахьа. Хьалхарчарна парке кхаьчар Махьмад. Ер я ва цуна машина а. Цунга хьежаш лаьттача санна, стартера зӀамига кнопк тӀатоӀаешие а бола бе йолавелар двигатель. ЧӀоагӀа тата а деш меттахьа яьлар танк.

Каста машина фараша гучаваьккхар кулг айдаь латта саг. Из вар командир.

«Колоннала хьалха хьо хургва» — аьлар Махьмадага эпсара, бе безача пакъа маршрут карта тӀара дӀа а хьекха.

...Кхоачалац пакъа лента, бакъда танкистош кӀаьдвалар фуд а на хоаш сиха белх. Цар бӀаргашта духьалъэутт гуваш, бӀарг макхоачча яда ерзиш, хӀаьта массанахьа а, вахкъахой санна тагӀа телеграфни бӀоагӀий. Шаьхта маушникш чу тата даьлар, тӀанхха белгтала хьахезар командира хоаш:

— Танк телхай.

Сиха газ дӀа а яьккха люка чура арахоессалу Махьмад, хьаэц инструмент. Цунна новкъостал ду экипажа кхыча членаша.

ДӀайза хьэцар дӀа а доахам, сиха дел уж — хӀара минута еза я.

Машина дӀахо йолаелар... Ромбах йоад танкаш атаке. Гаьнна ген ахьа дӀалоз еттача йоккхийча тений таташ. Занятех дийцар саррахьа. Командира къамаьлага ладувгӀаш вагӀар Костоев а. Ший дӀи на яьхке гӀаливьлар Махьмад.

— МугӀаререча Костоевгара эца деза магаш, — яхаш лувц ве, — наькъа тӀа ийделар хий. Цу хана фу де дезар? Тӏом бечa оаш я хӀара минута, секунда. Ийса дир Костоева. Из гӀертанзар хих хьаз моттиг лаха, воагӀача, тайпара хи чу ваьлар. Пудукъа атака дубеже а тъалхагӀа кхаьчар. Ийтта инициатива йолаш хила веза хӀаранар...

Махьмад бӀарахьежар командира. ВӀаши цхьаькха дош аьнналеце а бӀаргах хайра салтечоа: командир раьза вар.

Эскаре мигта гӀулакх деш ва шуп мехкахо, механик-водитель Костоев Махьмад.

[illegible]

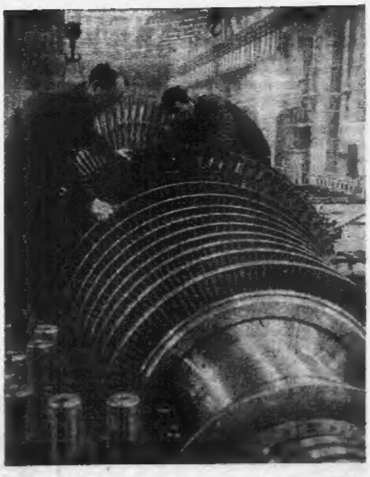

ЛЕНИНГРАД. Низ 200 эзар киловатт хӀараяр йолаш теплофикационни ши турбина кийчъерга ухх шера КПСС XXII-чо съезда цӀерагӀча металлически заводо Югослове Об-реловаперча йоккхача электростанцена.

ХӀанз хьалхара турбина (сурта тӀаръяр) тӀаӀамагӀйоллаш я.

П. Федотова сурт.
ТАСС фотохроника.

ЯХЬО ХЬИНАР СОВДОАХ

«Сунжанефть» НПУ къона предприяти я, хӀаьта а, хӀанзе дукха дика гӀулакхаш карагӀдаьнна тха коллективна. Лакхача толамашца викъадолх тхо В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна. Цахалдаш тӀехьхоачашъе пачхьалкхен плана, кхоачашу тӀайна социалистически декхараш. Хоаш мадарра тха предприяти кердача система хьалашка болх бе я. Мехкдаьттана реализаци ерга диллача, укх шера юхе беттa планал совгӀа 8073 тонн мехкдаьттана реализаци хьй. Из толам боаккхача доккха дакъа дьцьад № 1 йолча промысла коллективо, планал совгӀа 3025 тонн мехкдаьтт, 2522 эзар кубически метр газ ийккхай из, хӀаьта № 2 йолча промысла коллективо лийохӀачул дукхагӀа дьлкхар 1130 тонн мехкдаьтта. Промыслай мехкдаьтта доахача бригадашта юкъе леловча социалистически яхье къаьстта дика толамаш заьхаз № 1 йолча промысла Н. П. Летников верта латтача бригада коллективо, шоай декхараш тӀехьхоачашдаьва цу промыслерча И. К. Сидельников, И. А. Павлов верте латтача бригадаша а.

Белгалде деза нагаь санна шоллагӀча методий участка, геологически службас цкъа новкъостал деш ца хилча мехкдаьтта доахарий уж толамаш дахда вӀаштӀехьдарг ца хилар. Из шиъга вола хьаьхоах ухх масало. ШоллагӀча методий участка операторанa тӀоанашка хий чухийтарах укх шера хьалхарча юхе бетта 200 эзар тонн совгӀа мехкдаьтта дукхагӀа даьккхад тха промыслашка, дукхьала цкьан наж бетта из кхаьчар 50 эзар тоннага.

Дукха гӀулакхаш даьд болх ца бен йолча скважинашта ремонт а еш. уж балха юкъеххудалча скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективо. Укх шера хӀанзе хьо скважина балха юкъейоалаьй вар. Цеха бригадашта юкъе хьалха латтаж хьайоагӀа ин. Аушев, Вилков верте латта коллективаш. ЧоалхӀе болх бе В. П. Вилкова бригаде № 137 нагнетательни скважинаш ремонт еш баьо. хьалагӀа 8 тонн мехкдаьтта луш хиннаже, хӀана 15 тоннага кхаьчад из луш хала мехкдаьтта. БӀарчча шера заданета хьажача 16 скважинана капитальни ремонт е еза ю цеха коллектив, цар из заданi хӀанзале кхоачанъе вӀаштӀехьдаьннад.

Мехкдаьтта доккхаш бовраш цахалдаш дакхбара эгара йолахӀамегӀдаю за Iалаш лаьтта тӀа бурув тохара баллаш чакхдахар. уж декхараш кхоачашлеш я тха управлене бурувдетта контора.

Моккха опыт бола специалисташ, балхлой бо узаза бола берош, коллективо дукхагӀйоача хоаший плана ерригача хьокхаш кхоачашъе, бакъда, укх шера материально-технически снабжени во хилар бахьан долаш дерттӀа шоай болх вӀаштӀехьбаккха карагӀдалац цар. Дале а, эксплуатационни бурув тохара план бетта плана 112 процент кхоачашъьй цар. Бурувдеттача бригадашта юкъе къахьегама толамашца къаьстта белгалъьнний Юрий Михайлович Шкурат начальник вола № 153 йолча скважина бурув теха бригада. Контора бурувдеттача бригадашта юкъе эттара хьалха кхоачашъьй цар петилетка кхоалагӀча шера хьалхарча ах шера план. Балхетоаш хьалхашка латтар бехктохаш декхар да, уж декхарийла бо 5 эзар метр кӀоарга йолча разведочни скважина бурув теха. Ирсан отзонкавешка мехкдаьтта хилара лоаш дала дезаш я из скважина. Шоай болх Iалаьмате дика вӀаштӀехьбаьккхаб бурувдеттаровна, хӀанзе бурув 4200 метрага кхаьчад. Дукха за йоацаш «Грознефть» объединене цу бригадаша хьалхарча квартала итогех хьалхара моттига 5 эзар сом ахча хьеннир. Ю. М. Шкурата, буровой мастерашта Б. М. Панкушинов, А. И. Теслепкова, бурильщикашта Н. Беспалова, П. Акимова, бурувдеттачун гӀоача М. Яковлева, кхыбараенда а 150—200 сом преми кхаьчад.

Дика къахьег ин. Борадина, Редькова кулгалдеча бригадаша а. ХӀанз контора кулгалдоеш, специалисташ, партийни организаце бераргa тероазе тӀейхийтаб болх тоабаро. кийчъе мероприятеш балха ... Тешаме да дукха ха яалалалы цар шоай эффективность хьалхахьаргхилар.

ДӀадахача шера укх хоана диллача дикал лакххьалча тха производства дукхагӀа дина производственно-технически хьакхам. Укх шера 0,9 процент продукцена дукхагӀа реализаци хьй. Къахьегама масало 1,7 процент лакхъеннай.

В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна къахьегама совгӀаташца вехкъадалаха вехкъадча социалистически яхье хьинаре вахкъа дола тха мехкдаьтта-промыслови управлене коллектив а. тӀайназ лахха социалистически декхараш. Укх шера. хӀанзалца, вахча бола балха юитара хоатьекх уж кхоачашхе тха вӀаштӀехьдаргвахта.

С. ЫЬНАДИРОВ.
«Сунжанефть» НПУ [illegible]

ТХА КАГИРХОЙ ГӀУЛАКХАШ

Хьинаре къахьегам бех Сунжа кхона мехкдаьттахой. Царна дика дар кораллагӀа, хӀаьта вечунна назар боалаш а бах уж.

«Сунжанефть» НПУ комсомольски организацена юкъе ва 176 къона мехкдаьттахо, инженер, техник.

Цу организаце болх бен х спортивни, культурно-массови, производствени секторам, кагирхошта юкъе политико-сеталош болх бане сектор.

Боккха болх чакхбох шефаша комсомольцаша шоаш шефал делахеча школашка. Комсомольски организаце важатой-производственний группа шефал леладераша чакхьаьккхай тӀема сийлен моттигашка гӀолла яь похоз.

Къонача мехкдаьттахоша шоай «Комсомольски прожектора» низаш на чакхоах производственни объектий санитарни а технически а хьал тӀахьожам доаттабелга. «КП» штаба членоша хӀара бетта рейдаш я шоай предприяте объекташка гӀоаха. 1968 шера «КП» новкъостал дьд дукха кхоачамбоацараш гучадаха а уж сихa дӀадаха а. Масала, мехкдаьтта дӀатеттача цехера гӀишлой материалаш кхыйоза маьлера хӀамаш лочкъе лаьрха хиннача цига болх бечa низа йихьа а йихьа. дӀаьулвов хиний уж. «КП» рейдош бӀонтаь бийсанз рейд йолаш гучаькъай уж, акт а оттаь, цу цеха начальникага дӀаенай. Киттача гӀулакхаца, пачхаьалкхен дуаьа лочкъа ва деш дисар. 9 саг юкъе волча «КП» штаба кулгалдеш я санэпидстание инспектор Молокова Валентина.

«Комсомольски прожектора» доккха новкъостал доттагӀу тха «Сунжанефть» НПУ партийни организацe. «КП» юкъе ба КПСС членаш а кандидаташ а.

Р. МАГОМЕДОВ.
ВЛКСМ «Сунжанефть» НПУ [illegible]

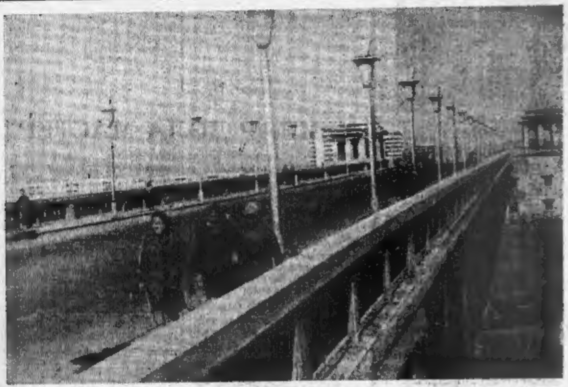

Халкъа Iаьдал уттача шерашка йоазаргӀоаччa йоалаш хувцаденнад Монголе столица — Улан-Батор сибат. Къаьчара «фертаех из гороп» хиннача моттиге цу лоацача хана хьальоттай дукхахаш вӀаьштӀарда цӀенош дегӀаш, шера улицаш майдалш бола хӀаьара город.

СУРТА ТӀА: Улан-Баторера ДоттагӀала тӀай.

А. Спиркина сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРА ИИЗИЙ БОККХА ТОЛАМ

Дерригача дунен тӀарча нахъ ТаIаьмате чӀоагӀа гӀадбаха тӀанийхар ядерни герз доржа ца дарах лоцча Договора проект ООН-а Генеральни Ассамблея къоабалъяй аьнна хиние хоам. Цу решенева тӀехьа голосовани йир дукхха а дукхагӀчар — ВӀашагӀкхийттача Къамий Организаце 95 члено.

Договорага бодача наькъа тӀа хинна халонаш йоккхий яр. Дукхачарна уж аппелургьяи аьнна хеталора, ядерни герз дорж ца дарах доли дош Советски Союза инициативагӀа 1965 шера Генеральни Ассамблеа сесса дея повестка юкъеяккхьача хана. ТӀагӀертта бодх бар бахьан хилаш вӀаштӀехьальяр шоай агрессивни авантюристически планашка ядерни герза къаьстта лоархIам беш хиина Договора моастагӀий хийрабаха.

Доккхийча а кагийча а мехкий хьашташ тергалдеш долча. кердадаьккхача Договора проекта тӀа вӀаштӀехьальяр проблема дукха сагIонаш аьттув болча тайпара цхьана таръе эгара ниа болашагӀа шла герз доржадара наькъа тӀа дукъале еши тӀемх низаш юхакъоалара пайдана гӀулакхи долча Договоро цу цхьан ханна кхерамле Iалашъяра тешшаме гаранти ду ядерни йоацача державашта. Генеральни Ассамблея ьяча решенега хьежжа кхаь ядерни державо — Советски Союзо, США-с, Англе — хӀанзале а кхерамзен Советe хӀачуенный ядерни йоацача державашта гарантеш луш йола резолюци.

Цул совгӀа, Договоро гот ца прал совгӀа, кхы тӀа а шерую ядерни ницах машара гӀулакхашта пайда эцара йола ядерни йоацача державай торонаш.

Договор боккхача лоархӀама хилар сенах латт аьлча, из латт, ишта сиххьь хьадеш латта ядерни гера сонадара хилайза ярӀйоаца лара, дерригa ядерни гера массанахьа а дехкар духьа дӀахо къовсам лоаттабара йола стимул на хиларах а. ЛерхӀаш дола из дикa хӀама хӀанз кхоачаш хила гарга да.

Голосоване итогаш ше йоашхаш, ООН-арча советски делегацена веrте латтача В. В. Кузнецова аьлар: «Договора проект къоабалъяр — из ба холла хӀама хӀалаклеш бола ядерни тӀом хилара кхерам желбарга, кхерам боацашагӀен тешамегӀен бола машар барга болча новкъа гӀолла баьккха боккха тӀа. Цу сабыте ООН-а лоархӀами сийн лакхх, тайп-тайпара социальни строяш йолча пачхьалкхенашка цув доалне чухьа цхьана гӀулакхаш деладе, машар чӀоагӀбаран дунен халкъашта юкъера кхоккам кӀаьдбаран тӀаерзаь, шоашта цхьатарра чегаш йола решенеш лаха йиш хилар гучахьа бакъ а деш».

Дерригача мехкаша кулгаш яллара хьадийлла за Договор. Из ший низа чӀоагӀденна дарга Советски Союз, США, Англи юкъе а йолаш болча 43 мехко цунна кулгаш яллачули ратификаци яьцули тӀехьагӀа.

ООН-а Генеральни Ассамблея ялошь герз доржа на дарах дола Договор къоабалдар — машар безаш волча дерригача низашта карагӀдаьнна лоархӀаме хӀама, эгара хьалха советски арахьарча политика толам.

ФРАНЦИ — ХОРЖАМАШТА ГАРГАНХОАЧАЧА ХАНА

Хьалхара тур 23-ча июнен шоллагӀвар — 30-ча июнен чакхъяккха лаьрхIа дола парламентски хоржамаш гаргахьачача хана Францера кхал ше кхохкаленна латтача тайпара хусаш да.

Забастовка еш хиннача къахьегамхой 10 миллион сагах 9 миллион алапеш лакхаенга, балха ди лоацдалга, профсоюзаш пархIатонаш шеръелга вӀаштӀехьа а яьккха балхашта юха тӀабийрза бале а, промышленноста дукххача доваьопка — металлах оатталашьеча, машинашьеча, автомобилашьеча — правительствени предпринимателашен цхьаькха денча а тиган къахьегамхоша дӀадехараш кхоачашде.

Забастовка еш йолча, полице дӀалийначa заводашка кхераенча хьалӀа еттах гӀулакхаш. Полицена вош далар бахьан долаш боаба а чеваш я а нах ба. ГӀалалашаа низаш дела вӀаштӀехьдакккхара кӀезига новкъостал даьдаш тайп-тайпара ъярдехьарча организацей авантюристически выступленеша. Доазол дехьа бувзамаш долаш йолча цу группай хеталуш мара йоаца революционность тешшеле правительства аьттув бехаш яр.

Францера къахьега халкь ший авангардана — Коммунистически партеча — социально-экономически къовсам толаме чакхбаьккхачул тӀехьагIа политически къовсамга дьаьнна парламентски хоржамаш хулаш хиларца дувзаденна. Коммунистически парте ший кандидаташ оттабаь ерригача 470 хоржамий округе. Хьалхарча туре ше къаьстта я парти. ШоллагӀча туре. Компартена а демократически социалистически аьрдехьарча низий Федерацена а (ФДСЛС) юкъе вӀаштӀехьбаьккхача бартага хьежжа голосовани ярa юхевутарга харжара аьттув дукхагӀа болаш воза кандидат (Компартегара е Федерацегара). ФДСЛС ший кандидаташ оттабаь 395 округе.

Ерригаш а хӀана ни аьнна йолча округашка (462) латтача хоржамий къовсама юкъеяхай «ПхелагӀча республика гадоахкхача демократий Союзо» яха правительствени парте. Хоржамашка къовсам лоаттабеш дола вож керттера низаш за «аьрдехьарча» кхыча группировкаша хьалдоацаш йола «Прогресси хӀанзара демократин» (центристаш) яха партин ВӀашагӀтеха социалистически партин.

12 июне йоккхагӀа йолча партей лидераша эгара хьалхара выступленеш яьчул тӀехьагӀа ховреди хӀанз политически низаш дӀа мнита эттал а къьест - къьастача партей хоржамий тактика мигтай а. «ПхелагӀча республика гадоахкхача демократий Союзо» дерхӀар, премьер-министра Помпиду ваьча къамаьлагӀа гуш из дара, сенах латт аьлча, из латт, прогресса дукхьала къовсам лоаттабу — центристашкара эгара аьрдехьарчарга кхаччалиа лола — дерригa низаш антикоммунизма лозунг а кхайкалеш шийна гонахьа вӀашагӀа а тека парламентера дукхагӀбараш «тешшаме» шийна тӀехьабахарах. «Коммунизма тоталитарни кхерамна» харжархой увзара а боахаш, Помпиду хьаккхайкадир». «Вайга вӀашагӀтохалургба духьале е а чӀоагӀа латта а хийча мел барашы. Уж вӀашагӀкхеттабеш, вӀашагӀкхета царна новкъарле еш болча наха бӀаргагаций шоай цу гӀулакхаша коммунизм котьалара шоаш кхы тӀа а аьттув боаккхилга?».

Правительства тӀахьехамаш хьаллоац тайп-тайпарча аьттахьарча группировканта юкъе. Масала, фашисташха йолча ОАС яхача организацена гарга латтача Тиксье — Виньянкура тӀахьийхар «ПхелагӀча республика гадоахкхача демократий Союза» кандидаташ хьаллацара.

Правительствени парте делаеча хоржамий тактика белгалйоалаш йола оагӀув я ше «Законностех пораделкаш» гадоахкхаш, реформашта тӀехьалаттам я аьлна хетийта из гӀерташ хилар. Цхьабакъда, правительствага кхайладохьалургдац хӀанзара яра политически кризис хьоаьр дукхьал цуп политика хилар. Цуа совгӀа, «Юманите» яхача газето шийса белгалдаьккха из хилара. правительствана «хьаш» долаш за хоржамаш гаргахьачача ханна кегарен визийн атмосфера хьаллоаттаелга цу тайппара шийна гонахьа реакционни низаш вӀашагӀтохен кхыметтел правительства политика зенче хилар шоаш кхетадешехьа а «кегарах» кхераш йола юкъ-юкъера социальни группаш шийна тӀехьа яхе ший аьттув бархилара дог а доахаш.

«КхоалагӀча наькъа» правительствени партенен коммунистически юкъера), лозунг кхайкадьча центрий лидера Дюамела хоржамашта хеталаь ший къамаьл чакхоалаш хьакхайкадир, белгаларча хьалашка ший парта зеголлевски правительствала юкъегӀоргья аьлна. Кхы а хьалхагӀа Дюамела хоам бир, «Прогресси хӀанзара демократин» яхача партена тӀехьалаттараша шоллагӀча туре правительствени кандидаташ хьаллоацаш голосовани ергхиларах. Теркаде доагӀаш за, центристашна ахаш йолча хоржамий округашка мара шоай кандидаташ оттабь ца хилар. Цу тайпара, дӀайолу «Орор» яхача газето «центр мӀаьлхьар», аьнна цӀи тиллад йола процесс.

Хоржамашка Коммунистически парте къовсам лоаттабу деголлевски Iаьдал дӀа а даьккха, цуи когаметта цараьта йоагӀаш йола чеггиг коммунисташа а хьадоагӀарг-йолаш йола демократически совза халкъа правительство оттара тӀехьесан беш долча хьадарча лозунгаца. «Кеш тоаза къаьнал деголлевски Iаьдалан Франце коммунизм оттаяраш юкъера юкъ хахара хьалхехьа дац, — аьлар хоржамашта хеталаь къаьнал ше тем ФКП генеральни секретара Вальдек Роше.— ХоржаргIаьлчун маIан ер за: е тӀема диктатурана никъ хьабоастам доза цхьаьне Iаьдал чӀоагӀделга, е керттера закъа коммунистех латташ хургйола, дерригача боххлой демократически низийн цхьоагIон дарза тӀа житта демократически режим оттаелга».

Коммунистически парте программа тӀа оттадаь къахьегамхой социально экономически къовсаме карагӀдьоалыаш лорадела. Цу тӀа еттагӀаш йоккхийча монополешта национализаци яра, налогаш [illegible] яра, маьлаш лакххара дукхьала къовсам лоаттабара дарза тӀа экономика дегӀайоалаелен массена а хьабе бола хулийтлага. Шерра социальни эрголаш ергхиларах тешам зу программо къахьегамхошта Аьрдьарча политика даьдеъе. Вальдек Роше белгал ха закхара, Коммунистически парте тӀахьех лунен халкъашта юкъе цхьана гӀулакхаш леладелга, юкъара кхерамле хьаллоаттаелга, герз дӀадаккхара ваш чулоаиаш йолча машарен къамаш кхычарех тийша хӀанз доацаш хиларен политика делаяра. Хоржамашта хьалхара къовсам лоаттабаш латт Франце. Цхьа кӀира дальча хоржамий кхажаш чутессача урнашта тӀагӀорьдо франзузаш. ЭттӀара дукхагӀа мах тӀехьаболаш цхьаьккха кандидат ца хиннача округашка йоллагӀа тур чакхйоаккхаргья, тӀаккха цо, шоахера а, хьахьоакхаргдолча хургйолча парламента нисам дӀа мишта ott.

ШИЙ СУВЕРЕНИТЕТ ЛОРАЮ ГДР-а

Германски Демократически Республика Халкъа палато 11 июне къоабалдир ФРГ-ен Малхбузехьарча Берлинни юкъерча наькъашка гӀолла пассажираш мухьаш тӀа юза узаяра лиарагӀа бола тӀаьхьежам оттабелга Iалашдеш йола система юкъейоалар. Чакхдаьха гӀулакхаш сувереннии пачхьалахченашта юкъе дӀа-эха делалеча гӀулакхий массалар ца практикага хьежжа зале а. Боннерчарна бутув хьоийр пар. Цига цу сахьате правительства заседани гулийр. ФРГ канцлер Кизингер самолетаца гӀетта Малхбузехьарча Берлине вахар бургомистра Шюца перегеворaш е, из город къаьстта политически единица а ФРГ-ица цхьаькха тайпа гӀулакх лоаааш а йолалехьа. Боннски Iаьдалаш кхыметтел малхбузехьарча державашка а кхайкар «Малхбузехьарча Берлина вахар дерадар» уж гӀальезаш.

ГДР чакхдаьккхача гӀулакхий маIан малагӀа да, сел новкъа хӀана хинна уж Бонна?

Бъоабалъьча нероприятешка хьежжа 12-ча июне деза ГДР территоре тӀа гӀолла шоаш чакхбоалаш ФРГ-ен Малхбузехьарча Берлинен гоажлаааш декхарийла ба шоай паспортащ хьагойта а хӀабахара йоагӀаш йола виза эца а.

Цхьаькха гӀулакхашка хьежжа, 1-ча июле деза малхбузегерманскии малхбузенберлинскии фирмаша тӀехдоахача цухьанта а хӀаьта кетта ГДР территоре тӀа гӀолла чакхдоалача хиш ваьтех наькъашка гӀолла нах дӀахкулалрах а къаьстта ший тайпара компенсационни сбор тох. Цу тайпара кираш кхахьарах беагӀа нах хӀанзалца ФРГ финансий министерства кассе дӀачутехар фирмаша. Йоа мероприятеш ГДР территоре тӀа гӀолла неонацистски литература дехьалоахкита дехкара йоагӀаш я.

Цу тайпара, уж гӀулакхаш ГДР чурча гӀулакхий министра Ф. Дикке да белгал ва закхара, ГДР суверенитети хьашташ Малхбузехьарча Германе доза деча гӀозарий чурча реакционни арахьарча агрессивни милитаристско-реваншистски политикех дерадара тӀадерзаь за. Уж чакхоах тӀема-политически диктатура оттаеш дола реакционни чрезвычайни законаш Бонне юкъедоаладера жоп луш. дерригача немецки халкъа хьалхара ше вивая хула Бонно законагӀа лоацаш дӀадехараштa, малхбузенгерманскa правительства делаеча ГДР-а духьаларча провокацей дискриминацен политикана жоп луш.

С. ИВАНОВ, А. РАЧКОВ. (ТАСС).

ХӀама ха ловрашта

ХАОТТАМГА ХЬЕЖАРА ЙОЛА ЕРРИГАЧА ПЛАНЕТА СИСТЕМА ВӀАШАГӀЙОЛЛАШ ЯЛТ

Укх гергарча шерашка дерригача Лаьтта тӀа гӀолла оаш чакхьерга хаоттамга хьежара бола станцеш. Шии станцеша юкъера эгара йоккхагӀа йола юкъ лаьттан тӀа эзар километр океане тӀа цхьа эзар эк эзар километре хургья. Цу системана юкъе гӀоргья метеорологически спутникаш а. Хаоттамах йола дерригa хоамаш тӀеухерге дуне «центре» — Москве, Вашингтоне, Мельбурне, хӀаьта ишта массех регионални центре а. Цу тайпара йола хаоттамга хьежара дерригдуне системе вӀашагӀйоллара йоаьхача хенашкара прогнозаш нийса хила хоадам боллаш чӀоагӀа аккхде деза, Iилмача новкъостал да деза хаоттаман климатан боккхача масштабагӀа искусствени влияни ерга кхача.

IАЬРЖАЧА ФОРДА УРОВЕНЬ ДАИМА ХУВЦАЛУ

ХӀаьта форда ерригa тӀехьен а цун къьест - къаьста участке уровень эгара дукхагӀа лахъьлароа нохъялерен юкъерча эрганаш 169 сантиметр а хул. Цу цифра цӀи лаьккхай румыни Iилмахоше. Хин уровень лакхъегра - лохъялара эгара дукхагӀа влияни ю, церне хитергахьа, милхаш. Кхилбеседе - малхбоалехьара 12-балльни мух хьекхаш хиича хий цхьа метр лакхдале йиш я. Iаьржача форде хоалаш влияни ю Дунай. Хьажерча аз шера тӀехдаьна дукха дуийсен хий чуузаш хиларах шоллагӀ- ше шерарчул лакхагӀа хул форда уровень. ХӀаьта Бердий Янгошнерча хин уровень лахъьлароа лохъялерен Iаьржача форда уровень геттарa а кӀезига эрганзах.

ТАНТӀИНИТА КIАЛХАРА ГАНЗАШ

Дукха за йоацаш хоаш баьбар Балтийски форда йисте. Кхайладане юхе, тантӀешта кӀалхара магаахьа мара ниис цо цу металлаш доаьа моттиг гучаьккха хилара хьакхъелье. ХӀаьта кIеха форда хоем «тхьаьаб: Японски форда советски бордар [illegible] гучадаьннад. Цига [illegible] геологи [illegible] экспедици.

* * *

◆ Укх тӀехьарча 500 шера аламено лаьттах хьаьэнадай 50 миллиард тоннал кӀезигагӀа йоацаш углерод. 2 миллиард тонн совгӀа [illegible], хӀаьта уж хьалдаьхар дари алсмукхалIаш а латт. Масала, аккха укх тӀехьарча 20 шера закха бесаш дозел мегтахьа мара на нийсалун металлаш хӀамане дерригача исторегӀа цуа хьалхагӀа дӀаяхача хано хьаккаред дика дукхагӀа за. Укх тӀехьарча бӀаь шера чухьа промышленни предприятеша атмосферана тӀахеьяй 360 миллиард тонн углекисли газ, из цул дӀаьккхера лаьрхӀача хула концентраци 13 процент алсамъьккхай.

* * *

◆ ХӀанзарча хоаарча Iалча дерхӀ форда хила пшо вешесташ Лаьттан истори долалуча хинна а ухача кища магматически породех йоацеш хьалхха тилар Iилмачо чухьа дахьа атмосферa Iоеуча а ха). ЛоархӀача гучадаьннад форда ше [illegible] хьакхе химически элементаш юзьанца лаьттан чухьар хиннача лаьттан чура урагӀъизача породей 600 грамма йоашхер цунах яха йиш хила мисел йолга.

ТӀанхха мел тухий дешал Дуне океана чу? Геттара дукха: кубически мили чу 168.000.000 тонн, хӀаьта дерригa форддашкен океанашкен — 50.000.000.000.000.000 тонн!

Натахьа сийне фордий хи чу дешатух дерригача лаьттан тӀехьа тӀа цхьатарра нийсдаь Iохкала йиш хиле, ше из 45 метр сомал долча тӀеналаш дӀакхайлалохкаргхар. Океанийн фордийн хи чула дешаш:

38.10^{15} тонн зуа тух.
33.10^{14} тонн серни кислотан тухаш (керттерча дакъе англейски тух).
16.10^{14} тонн магни.
48.10^{13} тонн кали.
83.10^{12} тонн бром.
1.10^{10} тонн дошув.

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллея Грозней йовчан а йоалаш, хувцалуш йоржаш хургья. малхбоалехьара цхьарчоа лаьгӀа а болаш. тӀаккхе тӀеххьа хьекхаш мух хургба. республике гӀолла 25—30 градусе Грозне 27—29 градусе йовхал хургья.

Метеостанци.

ФУТБОЛ

Самарадийхахьа Казане моттигерча «Рубин» яхача командана «А» классе шоллагӀча группа кхоалагӀча подгрупе хьалхаоа чутте [illegible] грозненски «Терека» футболисташ.

Матч счет 1:1 [illegible] чакхьаьлар.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозний [illegible] 11 [illegible]. Телефонаш: редактора—3.44.90; редактора зам.—3.39.11; [illegible] секретара—3.34.38; [illegible] отделий—3.42.30; [illegible]
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина 11 [illegible]. Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3.34.38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3.42.30; отдела сельского хозяйства и писем — 1.37.28.
«Грозненский рабочий» издательствон типографи. [illegible] 7/84.
Типография изд-ва «Грозненский рабочий», [illegible] 7/84.
СФ 0116. Заказ № 2021.